

1976

MLADIKA 4



Sped. abb. post. gr. III/70 - Per. mens. - aprile



MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1976 LETO XX. ŠTEV. 4

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

K A Z A L O

Alojz Rebula: Velika noč v Cankarjevem letu	45
Jože Peterlin: Moja domovina	46
Pavle Zidar: Mama, mami-ca, mami	47
Otrokov prosti čas: razgovor z Ljubko Smotlak	49
Vladimir Kos: Kompozicija za pozni marec	51
Saša Martelanc: Dušanu v spomin, Čedermacem v zahvalo	52
Ž.V.: Kaj nas je povezovalo in ohranjalo kot narod	54
Tone Bedenčič: Ecce homo	55
Za sodobne žene in dekleta: (Presenečenje (Ona), Vzgojna vloga sodobne družine (S.G.)	56
Vladimir Kos: Uvod v nedeljo	57
Abel: Kot bakla zdaj gorim	57
Martin Jevnikar: Slovenski časopisi po svetu	58
Aleksander Mužina: Živimo v upanju ozdravljenja	59
Boris Artač: Šola in svet	60
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	61
Ocene	62
Antena	63
Na platnicah: Pismo, Literarni pogovori, Čuk na Obelisku	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavac, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema)

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

isma pisma pisma pisma pis

SPOMIN NA POK. PROF. PETERLINA

Seattle, 29.III.1976

Kljub moderni tehnologiji do nas vesti prihajajo počasi. Včasih si želim, da bi nas sploh ne dosegle. Vest, da ste pokopali Jožeta Peterlina je udarila v živo. Torej je na nas vrsta. Kdo mu bo prvi sledil? Dokler so odhajali »starejši«, se mi je nekako zdelo, da sem na varnem. Zdaj pa je kosa grozljivo blizu.

Jožeta Peterlina sem prvič srečal kot študent v Delavski zbornici. Igral je Kristusa, jaz sem bil le deček, ki je Pilatu prinesel vode, da si je opral roke. Gospa Peterlinova bo vedela, kdaj je to bilo, tudi ona je igrala. Mene je prevzel njegov izdelani glas, njegova mirnost in sigurnost. Zdi se mi, da sem ga kasneje srečal pri zbornih deklamacijah v unionski dvorani. Vedel sem zanj ves čas, spet smo se srečali šele v Trstu. Jože Peterlin je bil vedno umirjen, ne spomnim se, da bi se kdaj jezil in dvigal glas, je on ostajal miren, suveren...

Verjel je v uspeh počasne graditve. Ti si ga videval pogosto, jaz pa le za kratke trenutke ob priložnostnih obiskih. Spraševal je, poslušal, manj komentiral. Ne vem, koliko je bila Draga njegovo delo. Vsekar je delil njeno usodo. Usoda zavrnjene ponudene roke. Jaz mu štejem v dobro, drugi mu to oporekajo. On je bolj gradil, jaz sem bolj iskal, če se sploh smem primerjati z njim...

Jože Velikonja

BESEDE, KI JIH NI BILO SLIŠATI, A SO BILE IZ SRCA

Po končani pogrebni maši za pokojnim Jožetom Peterlinom

so se zaradi slabega vremena govorniki poslovlili od njega kar v cerkvi. Prvi je stopil pred krsto prof. Šah. Zaradi presunjenosti in ker ni bilo zvočnika, so ga slišali le okoli stoječi. Dejal je:

»Nemi in vprašujočih obrazov stojimo pred krsto prezgodaj in nenadno umrlega profesorja Jožeta Peterlina. V imenu liceja »France Prešeren«, kateremu je pokojni posvetil večino let svojega tržaškega popotovanja, se mu iskreno zahvaljujem za vse, kar nam je dal kot solnik, vzgojitelj, zaveden Slovenec, prepričan demokrat in globokoveren kristjan. Hvala ti, za vse! Tvojim iskreno sožalje, nam pa ostani svetel zgled. Počivaj v miru!«

*

Moskva, 19.1.1976

Cenjeni uredniki Mladike!

Prejeli smo Vašo revijo. Najlepša hvala! Revija za nas predstavlja nekakšno notranjo zvezo z našimi zavednimi rojaki predrage nam Primorske in Slovenije. Mi smatramo Vaše delo za slovensko skupnost pod geslom »Vsi Slovenci pod eno streho« za zelo važno, blagorodno, zavedno in smo prepričani, da se bodo uresničile Vaše želje: to je priznanje enakopravnosti in spoštovanje Vaših osnovnih pravic s strani italijanskih oblasti. Želimo Vam tudi v bodoče uspehov v Vašem res težkem delu.

Kvišku glave, Vi »kaplani Čedermaki!«

Vaši rojaki

SLIKA NA PLATNICI: Leska v cvetu (foto Marjan Slokar).

Posamezna številka Mladike stane 400 lir. Celoletna naročnina za Italijo 4.000 lir, podporna 10.000 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 80 ND, podporna 200 ND; Nemčija 16 DMark, podporna 50 DMark; ZDA 10 US dolarjev, podporna 30 US dolarjev. Za druge države enakovreden znesek v tuji valuti.

ALOJZ REBULA

VELIKA NOČ V CANKARJEVEM LETU

Velika noč v Cankarjevem letu. Kako naj ne povežem obojega? Katera druga misel tako prešinja Cankarjevo delo kakor prav misel na vstajenje? Kaj ostane od njegovih strani, če izločimo iz njih vstajenjsko sporočilo? Kaj ostane od njegovega duhovnega veselja, če ugasnemo v njem velikonočno zarjo?

Trpljenjski klanec, kamor je Cankar v pre-roški sli po pravici zgrnil svoje siromake in svoje sirote, svoje ponižane in razžaljene, se ne vzpenja v temo. Nasprotno, kakor v gorskem prividu se vzpenja proti apokaliptičnemu grlu, ki je vse zajeto v zarjo vstajenja.

V dobi plehkega imanentizma je prav v tem največja dragocenost Cankarjeve vizije. Ta imanentizem skuša danes reducirati to Cankarjevo vizijo na neko zgolj sociološko vstajenje. Toda to pomeni Cankarja bistveno amputirati, mu odvzeti njegovo kozmično razsežnost, ga prikrajšati za njegovo biblično veličino, s katero tako izstopa med svojimi evropskimi literarnimi sodobniki. Pomislimo samo, kakšne preroške konture zadobi na ozadju manj preroških likov, kakor so bili na primer Thomas Mann, Anatole France, Herman Hesse.

Vstajenje je v Cankarju več kot sociološko. Je eshatološko. Z drugo besedo: krščansko. Procesije, ki se vijejo skozi njegove knjige, se

vse zgrinjajo proti gori Kristusovega odrešenja. Banderi nad njimi vihra v znamenje ne samo razrednih priboritev, ampak mnogo delj, v znamenje eshatoloških izravnjav, to se pravi v znamenje nesmrtnosti. Ta motiv je v Cankarjevem delu tako pogost, da se — če govorimo izključno v literarno tehničnem ključu — giblje že na meji klišeja.

Globino tega Cankarjevega sporočila moremo do kraja izmeriti šele danes. Zakaj? Ker smo očitvidci pojava, ki ga je pisatelj Jonesco zajel s stavkom: »Vse revolucije so razočarale«. Sociološko odreševanje, ki si je tolikokrat privzelo prav objesten mesijanski slovar, je danes pokazalo svoje meje. Cankarjevo sporočilo je jasno: ali je vstajenje onkraj sociologije ali pa ni nikakršnega vstajenja.

Vsekakor: VSTAJENJE — to je ena od velikih besed našega velikega Cankarja. Mogoče tista, ki jo njegovo pero, tako lačno absolutnega, najrajši sklanja. Zato njegov opus tudi ostaja trajno velikonočno voščilo njegovemu narodu: pravi preroški aleluja, ki meče ne samo našo osebno, ampak tudi našo narodno prihodnost preko meje časa. Preko našega majhnega, preplašenega, bednega časa.

(Napisano za Radio Köln)

MOJA DOMOVINA

Vsa svetla si kot zrak v bleščečem poletnem soncu. In čeprav majhna, si vendar velika, saj ti morje odpira meje v brezstranstvo.

Kraški teran je tvoje zdravilo, vino Goriških Brd pa sladko mamilo.

Belina belokranjskih loz in zidanic med vinogradi je odsev beline spranih platnenih oblek Belokranjcev.

Mehka, valovita Dolenjska z domovi naših prvih učiteljev besede je zemlja, kamor ne hodimo na izlete, ampak domov.

Visoke gore in jezera so zrcalo lepih duš. Gorenjcem prožijo ponosni korak, da tujcem radostni in pogumni odpirajo vrata v podnožje Triglava.

Na Štajerskem je doma veselje in vino, vino in veselje. V gozdovih se senčimo, v vinogradih vriskamo.

Pogled nas vabi še dalje naprej v Panonsko nižino — ravnino, ki ji ni konca. Topoli so kot svetilniki ob ravnih cestah.

In ko mislim na Koroško, se prikrade v srce tiha melanholija. Tako mi je, kot bi stisnil k sebi otroka, ki je najbolj neboljen, morda reven in zavržen, a zato srcu najbližji in najdražji.

Še bliže je Benečija. A komaj upam priti tja v vas, ker se mi zdi, da me več ne pozna. V trenutku pa obstanem ob pojoči besedi in toplem čustvu:

Živa pisanost polj in travnikov, gozdov in vinogradov, gorá in jezer, morja in skal!

Zravnane, visoke postave mož in fantov, rdeča dekliska lica in njih plave oči, skrbne roke naših očetov in neizmerna ljubezen naših mater...



Vesel sem tvojih rudnih zakladov premoga. In živega srebra. Pa svinca in nafte. Sadnemu drevju se upogibajo veje pod težo zrelih sadov, ponujajo se smokve in grozdje. V velikih gozdovih čakajo sekire stoletni hrasti in bukve in smreke.

Ribe: tuni, sardele, kleni... čakajo ribičevih mrež in potem trg in dom.

Vsa zemlja pa je kot železniško križišče tirov od severa na jug, od vzhoda na zapad. Lepo in koristno je biti postajni načelnik drvečih mednarodnih vlakov.

Drava nosi splave in obala čaka natovorjenih ladij, če si moder mornar.



Še večje bogastvo pa je znoj naših očetov, ki stoletja napaja zemljo in jo rahlja. Bogastvo je kri, ki so jo vsrkala polja tedaj, ko so jih branili njih sinovi.

Domovina je vsaka stran v knjigi naše preteklosti.

Je krščansko izročilo naših dedov, je Beseda in pesem...

Svetlo nebo, plavo morje, rdeča zarja — to je lepota in barvitost v naši narodni zastavi.

Kot so zrasle ostre in bodičaste rože na Krasu v pomanjkanju in skromnosti, tako je v pomanjkanju dozorela tvoja odpornost, domovina!

Stisnjeni smo med velikane. Bijejo se za našo zemljo, njeno bogastvo in njeno lepoto. Tisoč in petsto let. Neštokrat so nam zvezali roke, nam zamašili usta, nas podrli na tla kot zločinca. A vedno smo spet vstali. Že smo brez verig na rokah, že smo zravnali hrbet, že smo usmerili korak sami svetli zarji naproti.

Moja Slovenija, bodi tisočkrat blagoslovljena! Ukleni me v svoje roke. Naj bom tvoj in naj tvoj ostanem, pa naj me vrtinec neurejene-ga sveta zanese tudi za deveto goro!

Tvoj sem in tvoj ostanem!



Mama, mamica, mami...

(DRUGA NAGRADA NA NATEČAJU MLADIKE)

Tako kličemo bitje, iz katerega nas je priklicala ljubezen, njena in očetova. Reka svetlobe je to in se pretaka kakor kri po aorti človeštva. Nikoli ne potihne, nikoli ji ne poideča mocc in smer.

Najvažnejša pri tej reki pa ni njena moč, ampak smer. In le-ta je večno ista: moškega odpravi v očeta, žensko v mater. Zmeraj globlje, zmeraj več.

Kaj je torej v resnici mama, bomo spregovorili v tem zapisu.

In če smo postali zaradi smeri ljubezni mati, smo postali pravzaprav velik, največji ubožec tega sveta. Uboštvo pa je bogastvo drugega sveta, ki se očituje najbolj v primeru mama.

Mama je zato najbližja Kristusu, največjemu ubožcu tega sveta in največjemu med zakladniki drugega sveta — sveča, v katerega tako dosledno vsak dan odhajamo kot kralji in cesarji, vsemogočni predsedniki in direktorji, delavci, kmetje, otroci.

Ko se ženska odloči postati mati, niti približno ne ve, kaj je to. Vsaka občuti drugače ta položaj, kakor se ji prikazuje skozi lastno mater ali skozi najbližjo okolico.

Kaj je biti mama, se ji odstre šele, ko je sama to. Odstira se ji pa počasi. Skaljena predstava o tem se čisti do popolne prozornine celo življenje. Na dnu, na najdnem dnu pa je potem največje uboštvo tega sveta, uboštvo, ki je tudi Kristus.

Pepca Rupena je to uro naibližja temu liku. Moli ga in ga okuša z vso slastjo. Spoznava ga v njegovi stvarnosti: Boga, ki je bil nekoč Sin. Zdaj sta si eno. Včasih se ne moreta razvozlati v bolečini (oziroma bogastvu), kaj pritiče komu, toliko je tega... uboštva.

Pepca že tretje leto leži v domu za stare in onemogle, leži in bedi nad svojim čudovitim sinom, ki jo je ukanil kakor starega lisjaka, in se je rešil, bolne in uboge, utrujene na smrt.

Tri leta je od tega, ko je bila še del družine, del vile z angleško travico, stezicami, ilakovanimi z zelenimi in belimi marmornimi kamni, kjer je poskakovala srnica, sinov plen, kjer so se sprehajali trdni, lepi, imcoviti ljudje, katerim je stregla s pijačami in jedaçami v vrtni lopi.

Vse do takrat je bila naša mami.

Zmeraj pa pride dan, ko se vloge strežajev zamenjajo: ko mora postreči tudi sin materi.

Pepca je trdno upala, da bo tako: da ji bo sin z ženo in lepima, zdravima otrokoma postregel, ko bo enkrat obležala. Saj ne bo dolgo. Molila je za smrt in čutila je, da je uslišana.

Sin, zdrava, mlada vnuka ter snaha pa so se tistega dne stemnili, ko je onemogla. Prinesli so ji, kar ji je kot živemu bitju pripadlo, toda prinesli so ji tako, kakor da ji niso.

Toda Pepci se je ljubezen do sina samo še okrepila. Postala je čistejša, skoraj, skoraj, da ni zadela s pogledom ob njeno dno.

Zamerila je sebi, svojim težavam, da je postala utež okoli vratu mlade, žive družine.

Zaradi nje ni v hišo več znanih gostov. Zaradi nje bodo manj uspešni. Zaradi nje so sin, snaha, vnuka ob vedrino.

Trpela je, ko je videla, da so se jo napali.

Potrojila je ročne vence za srečno smrt. Prosi!a je Zdravo Marijo, milosti polno... za zdaj in ob naši smrtni uri... Vendar Marija ni bila njenega mnenja. Smrti ni hotelo biti od nikoder.

Sin je to takoj opazil. Opazila je tudi snaha in zapazila sta tudi vnuka.

Tudi sama je začutila, da je z molitvijo izmolila samo nasprotje smrti: življenje.

Zaradi tega življenja ji je sin nekega dne zaupal, da bi rad odšel na morje, da ne more, razen, če bi mu hotela pomagati.

Z veseljem; samo pove naj ji, kako!

Za ta čas, ko bi bili na morju, bi ona odšla v bolnišnico, kjer bi bila veliko bolje postrežena kakor doma. Ko bi se vrnil s počitnic, bi takoj prišel ponjo, ji je ponudil.

In mama bi ne bila mama, ko ne bi razumela sinove želje po morskih planjavah.

Seveda bo šla. V bolnišnici se bo celo okrepila in vrt doma bo spet njena stvar.

S toplo pozornostjo so jo pospremili v bližnjo bolnišnico, kjer se je sin z nekom poznal in tisti spet z nekom drugim in drugi s tretjim in tretji s četrtim, petim, desetim.

Šli so z njo v sobo, prijazno in belo, z dvema posteljama. Sonce je sijalo vanjo tako ceki-

nasto, da se je mami zazdelo, da je spet v bližini celega zdravja.

V slovo so se potem poljubili. Zakapljale so solze. Zakapljale so visoke besede.

Le spodaj, kjer se je mama preoblekla, je sin počakal na sestro in jo poprosil za materino obleko ter perilo, katerega bodo prinesli osebno čez mesec, ko se vrnejo ponjo. Bojé se, da bi se mama dokopala do obleke in ušla iz bolnišnice. Oni so pa preveč drug z drugim. Posebno otroka. Res je ne bi radi zgubili tako poceni.

Sestra je izročila sinu vse materino uboštvo brez besede. Nič ni posumila, saj so iz bolnišnice begali ravno starejši, ker se jim je posrečilo, prikopati se do oblek.

Ko je sin zatipal v rokah materino obleko, je dobil občutek — bil je lovec — ko da je uplenil njeno kožo. Vrisk mu je prešinjal telo. Drl je k avtu kakor ponorel. Vrgel je klob obleke v prtljajnik, med pooljene krpe in prah.

Pognali so k moriu, morju, morju, ki se blešči od zahoda k vzhodu.

Mama pa je začela preštovati ure.. dneve... tedne... mesec... mesece...

Zdravje se ji je vrnilo. Lahko bi spet vrtnarila.

Povpraševala je po sinu, če je morda prišel ponjo danes. Zdravnike, sestre.

Sin bo prišel, se je tolažila in tolažila druge, čim bo prišel z morja.

Vodstvo bolnišnice je čez čas pisalo sinu, naj pride po mater, ker je zdrava in nima več kaj delati tam. Toda pismo se je vrnilo z oznako: PREJEMNIK NE SPREJME.

Zdravniki niso imeli srca, da bi gospe Pepci povedali, da se je sin že vrnil. Bila je tako blaga, prosojna, da se je ni nihče upal dotakniti s svojo roko. Roko lovca.

Storiti pa so morali to, česar se je gospa Pepca najbolj bala na tihem: odpraviti v dom za stare in onemogle.

Nekega januarskega dne sta prišli dve sestri in ji povedali, da je zdrava in da sina ni še z dopusta. Morala bo stran.

Kam?

Rešilec jo bo odpeljal v dom.

Zajokala je. Okusila je končno prevaro, s katero ji je sin, lovec, ujel.

... Niii šee prii-šel z morja..., ga je branila pred sestrama.

Ni, ni, sta poprijeli tudi sestri. Seveda ni, gospa Pepca!

Moj Vlado je tako plemenit!

Je, je.

Vilo imamo, srno, vnuka. Verjetno se zdravi tako dolgo za revmo.

Verjetno, sta pritrčili in pristopili.

Kaj je? se je vznemirila.

Haljo boste dali in srajco. Kamor boste šli, boste dobili drugo.

Kje pa je moja... obleka? je zahlipala. Zgubila se je, gospa Pepca. Ko smo belili..., so jo zgubili. Žal.

Pustila se je sleči.

Naga, zgubana in uboga je sedela na robu postelje, čakaje na šoferja in njegovega spremeljalca.

Zunaj je bilo vse belo. Sneg, prvi to zimo, je pripravil svet do brezmadežnosti.

Potem je potrkalo. Po moško. Vstopila sta šofer in spremeljevalec.

Gospa Pepca se je stisnila k sebi in se pokrila z rokami, kolikor se je dalo.

Hudiča, kaj pa delaš! je rekel šofer sestri. Haljo bi ji pa lahko pustila. Kje pa imaš ti srce?

Tukaj, je pokazala sestra. Denar za haljo pa tukaj. Dava vsak pol?

Šofer se je nakremžil.

V redu, je rekel in prikimoval. Obraz se mu je razdril kakor gnezdo, na tisoč sivih stebelc.

Gospa, jaz vam bom posodil moj plašč, je zavpil v naglasu za naglušne. Zunaj je mraz, veste!

Pepca je pokimala.

Vi ste kakor Vlado, mu je rekla.

Kdo pa je to?

Moj sin, je rekla odsotna. Tako dobri ste, kakor on. Vlado bi me tudi pokril s svojim plaščem.

Aha... je rekel šofer in pogledal sestro. N-o, pa pridite!

Gospa Pepca se je dvignila. Kakor Jezus Kristus je bila na peti postaji križevega pota; naga, obupana, strahovana.

Šofer — ali Simon iz Cirene — pa ji je vrgel težak plašč okoli ramen.

Vstopili so na topel, svetel hodnik, kjer so gospe in gospodje v svilenih haljah zapravljali čas, da bi hitreje ozdraveli.

Niti eden ni slutil, da gre mimo njih uhožec Jezus, največji zakladnik onega sveta. Tudi šofer, katerega plašč je tega Jezusa grel, ni zaznaval veličino te bede.

Ah..., ta je tista..., je šlo za njo v mislih in šepetu.

Da: to je tista ali tisti, vseeno kdo, važno je tu trpljenje. Količina obupa.

Zdaj že tretje leto razumeva sinovo odločitev kot najmodrejšo. Vsem pripoveduje, kako dobrega sina ima in kako še ni prišel z dopusta.

Njena ljubezen do njega je vse globlja. Že postaja prozorna in že zaznava dno. Tam — vidi — je lik te ljubezni: Jezus Kristus, ki ga doživlja vsak dan bolj.

Smer vsake ljubezni, posebno materinske, je samo On.

S svojega ležišča, ki se ga je tako bala, je končno ujela trenutek resnične sreče: ljubi čisto, ljubi brez spominov na stito, kar se ji je zgodilo.

Otrokov prosti čas

RAZGOVOR Z LJUBO SMOTLAK OB LETOŠNJI PESMI MLADIH

V eni prejšnjih številkh smo govorili o glasbeni vzgoji nasploh. Eno področje glasbenega udejstvovanja je petje v otroških in mladinskih pevskih zborih. Prav pred kratkim, 28. marca t.l., smo imeli priliko videti, koliko naših otrok sodeluje v raznih pevskih zborih: na reviji Pesem mladih je namreč nastopilo okoli 400 otrok. ZCPZ, ki to revijo iz leta v leto organizira, ima veliko zaslugo, da s takimi nastopi spodbuja tekmovalni duh pri mladini, ji omogoča, da pokaže, kaj zna; doliva ognja in veča vnemo tudi v zborčkih, ki bi sicer zaspali in životarili. Za vse prisotne je bil vsekakor nastop posebej užitek za uho in oko, čeprav se je verjetno le malokdo zamislil nad tem, koliko truda je potrebno tudi za najbolj »skromno« zapeto pesmico. Le kdor ve, kako trdo je delo z otroki, je znal pravilno vrednotiti in ceniti vsak posamezen nastop. Zato so prav vsi zbori ter njihovi dirigenti, pa tudi ansambli, ki so prijetno poživili Revijo, zaslužili vso pozornost in pohvalo, večjo kot pa so je bili deležni v tisku in po radiu (da že o običajnem ignoriranju slovenske televizije sploh ne govorim!). Lahko pa je organizatorjem in vsem nastopajočim v zadoščenje, da je cela Revija, posebno pa ogromna množica otrok ob sklepu nastopa navdušila vse občinstvo in vlila malodušnim vero v bodočnost naše pesmi in slovenstva nasploh na teh tleh.

Med dirigenti, ki s stalnimi vajami iz leta v leto izboljšuje raven petja svojega zbora, je gđc. LJUBA SMOTLAK. Naprosili smo jo za nekaj ugotovitev v zvezi z mladinskim zborovskim petjem na Tržaškem.

Mislím, da človek, ki kot otrok začne peti in petje vzljubi, poje potem vse življenje. Prva šola za petje bi mora biti pravzaprav že dom. Ali se vam zdi, da danes po naših družinah še poijejo kot nekoč, ali pa starši pričakujejo od učiteljev, da nauče otroke peti?

Pogosto se oziramo v bližnjo preteklost in blagrujemo čase, ko so otroci poleg drugega dobivali tudi pevsko kulturo predvsem v družini. Čim bolj navdušeni pevci so bili starši, tem več so doma prepevali, bolj so tako pevsko vzgajali svoje otroke. A otrok se more navdušiti za petje tudi na raznih družabnih srečanjih. V preteklosti je bila taka družabnost zelo razvita. Danes pa so žal taka družabna srečanja, ki so nujno povezana bolj ali manj s petjem, zamrla. Danes se pogosto dogaja, da so starši preutrujeni

zaradi naglega ritma življenja. Zato nimajo niti časa niti posluha, da bi s svojimi otroki peli. Včasih je dosti že to, če s strpno potrpežljivostjo prisluhnejo otroku, ki jim hoče zapeti, kar se je naučil v šoli ali drugje. Nekateri starši pa se kvečjemu radi postavijo pred znanci in prijatelji ter tedaj silijo v otroka: »Zapoj, zapoj, da te bodo slišali, kako si priden!«

Brez dvoma pa imajo učitelji in profesorji glasbene vzgoje na nižjih srednjih šolah veliko nalogo, da vzbudijo pri otrocih ljubezen do petja. Se Vam zdi, da po šolah posvečajo dovolj časa oziroma skrbi gojenju petja?

Mnogi starši želijo imeti otroke pevce, a prepuščajo skrb za pevsko vzgojo le šoli. Šola, tudi najboljša, ne bo nikoli mogla izpolniti vrzeli, ki jo povzročajo starši. Če pa šola nima dovolj sposobnih učiteljev (v mislih imam zdaj le pevsko in glasbeno vzgojo), bo ostala ta vrzel v otroku toliko bolj neizpolnjena. Če učitelj iz dneva v dan, iz leta v leto zanemarja pevsko vzgojo, bo nujno otrok rasel brez posluha za petje. Delna pomoč učiteljem, ki se čutijo za učenje petja negotovi, je rubrika Radio za šole: »Zdaj pa zapojmo!« Toda to je zares le silno skromen in le delni pripomoček. Učenec rabi živo učiteljevo pomoč, potrebuje učitelja pred seboj in ob sebi, da mu vsestransko pomaga rasti, tudi v petju in glasbi. Na nekaterih šolah se je možno organizirati tako, da se vsaj en učitelj posveti tej dejavnosti in povezuje v šolskem zboru učence vseh razredov na šoli.

Poleg šolskih zborov je nastalo v zadnjih letih tudi več izvenšolskih otroških zborov. Vendar se mi zdi, da bi bilo takih zborov še več, ko bi bilo na razpolago več dirigentov. Ali to drži?

Nastopi na reviji otroških in mladinskih zborov Pesem mladih in na podobnem prazniku otroškega petja v Gorici, ki se ponavljata že vrsto let, pričajo, da naša slovenska mladina v Italiji ni prepuščena le šoli in staršem. Lepo število požrtvovalnih zborovodij se trudi, da pevsko vzgaja naš mladi naraščaj. Ne vem, če se starši in vaše organizacije dovolj globoko zavedajo pomembnosti pevskih vaj za otroke in mladino sploh. Če bi bilo dovolj zanimanja, se mi zdi, da bi se našel še v tem ali onem kraju požrtvovalen in sposoben dirigent, ki bi se lahko posvetil poučevanju petja, kar seveda ni lahko, a more nuditi veliko mero zadoščenja.

Dirigent otroških zborov se srečuje s čisto drugačnimi težavami kot dirigent odraslih zborov. Bi nam povedali, katere so največje?

Ne le odrasli, tudi otroci so danes zelo zaposleni. Le poskusimo si zamisliti otrokov delovni dan! Mnogi otroci, bodisi zaradi ambicije staršev, bodisi zaradi družbe, obiskujejo poleg redne šole še razne krožke, tečaje, športne vaje in podobno. Če je tak otrok še član pevskega zbora, ne bo redko, da se bo najprej odpovedal ravno pevskim vajam. To je ena težava: prisotnost, bolj ali manj neredno obiskovanje vanj.

Vendar je včasih še huje, da smatra mladi pevsko vajo za rekreacijo in da se želi tu zabavati. Težko ga je pripraviti do zavesti, da je vsaka pevska vaja resna šolska ura.

Drug pomemben faktor je tudi razlika v starosti, saj ne zmore težjih pesmi otrok, ki obiskuje šele prvo stopnjo osnovne šole ali celo vrtec. Večji otroci pa se upirajo in odklanjajo lažje ali enoglasne pesmi kot nekaj manjvrednega in zanje preotročjega.

Včasih opazimo pri otroških zbora v prvi vrsti čisto majhne otroke, ki so čudoviti na pogled, a petju kot takemu doprinesejo kaj malo. Pri kakšni starosti postane otrok zmožen discipliniranega petja?

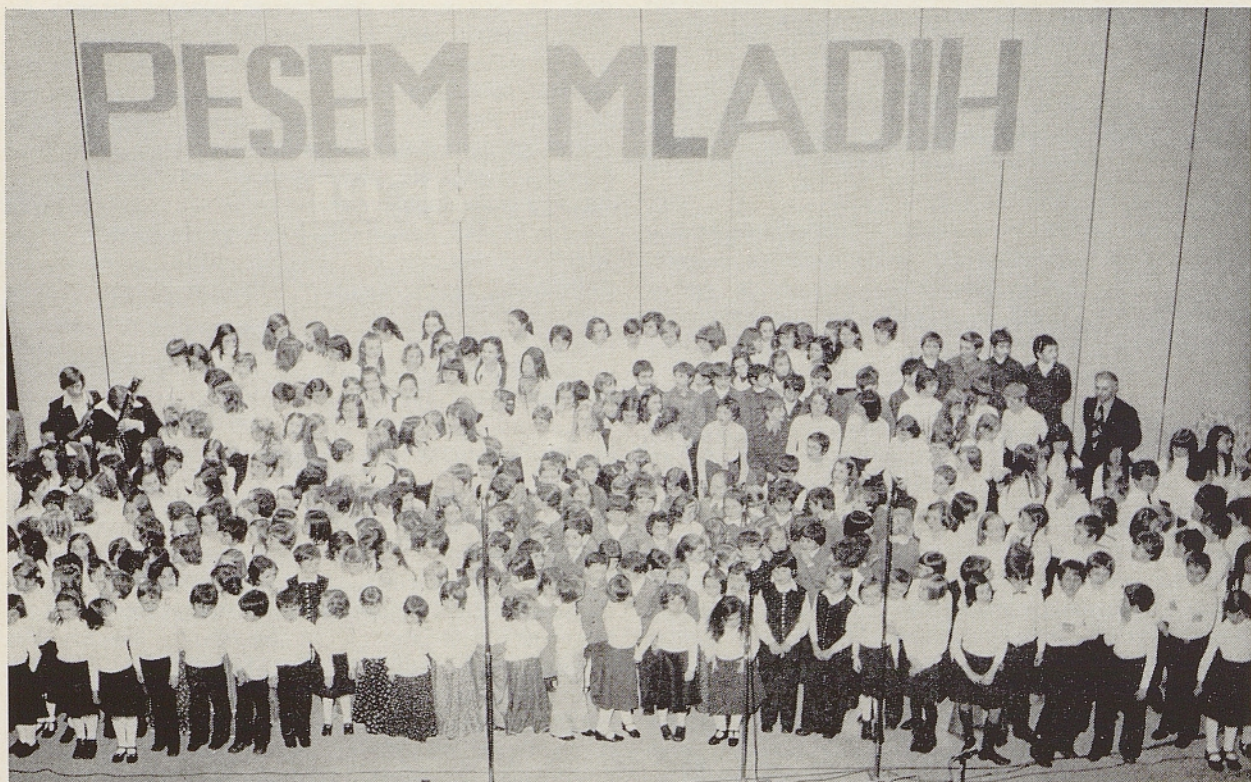
Po mojih izkušnjah bi bilo idealno, imeti v zboru otroke od 8. do 12. leta starosti. Če imajo

taki otroci redne vaje, če so nadarjeni za petje in z zavzetostjo sledijo vajam, mora priti do določenega uspeha. Toda razmere pri nas so pač take, da si ne moremo privoščiti niti boljšemu uspehu na čast primerne izbire ali starostne meje.

Za svoje nastope izbirate že kar precej zahtevne pesmi. Ali imajo otroci potrpljenje in se ne naveličajo skladb, ki jih morajo toliko časa ponavljati in vaditi?

Kakor sem že prej omenila, ni odvisna izbira pesmi samo od mojega kriterija. Pri meni se to izvrši precej demokratično. V začetku leta sicer začnem z lažjimi, enoglasnimi ali preprostimi dvoglasnimi pesmicami. Potem pa se težavnost skladb stopnjuje, kajti želim zadovoljiti tudi svoje večje pevce. Najmlajši so pri tem žrtve, ker sledijo tako zanje prezahtevnim in predolgočnim vajam. Toda oni, ki so člani zbora že četrto, peto ali šesto leto, uživajo pri vsaki vaji, še bolj pa tedaj, ko začutijo, da so uspeli. Bogato plačilo jim je nedvomno uspešen nastop pred občinstvom, zato radi prenašajo težo dolgotrajnih vaj.

Petje v zboru je verjetno tudi dobra šola za značaj: podrediti lastni »jaz« skupnosti in dirigentu lahko pomaga k premagovanju egocentrizma in egoizma, se vam ne zdi?



Revija mladinskih zborov in ansamblov PESEM MLADIH 1976, pri kateri je sodelovalo štirinajst skupin, je sklenila skupna pesem vseh 400 nastopajočih, ki so pod vodstvom učiteljice Bianke Frandolič zapeli »Pomladno pesem otrok« Ljubke Šorli in Zorka Hareja

Nedvomno! Drži, drži zlasti zato, ker je našnji otrok po večini zelo razvajan in pretirano sebičen.

Ko vprašate kakega odraslega, zakaj se ne vključi v kak zbor, skoro vsak drugi odgovori, da je »štoniran«. Ali ste opazili tudi pri otrocih tako visok odstotek otrok brez posluha, ali pa je pomanjkanje posluha odraslih samo posledica tega, da niso nikoli peli?

Največkrat je posledica popolne pevske zane-marjenosti in zato seveda negotovosti. Toda tudi glede posluha velja staro pravilo, da vaja nare-di mojstra. Naj navedem tu živ primer! V pr-vi razred pride 11 otrok. O božiču sta le dve de-klici sposobni pravilno peti. Po vztrajnih in red-nih pevskih vajah ostaneta ob koncu drugega trimesečja le še dva učenca negotova, pravim negotova, nikakor pa ne več nesposobna nasto-pati v zboru.

Vsi zbori tožijo, da je premalo priliva mladih moči v že obstoječe zборе. In vendar je mladins-kih zborov, posebno v zadnjem času, precej. Ali mislite, da je težak prehod mladinskega v me-šani zbor? Kaj je po vašem krivo, da se le redki posamezniki vključijo v zборе odraslih?

Vzrokov je lahko več. Ako ima mešani zbor dobrega zborovodjo, ki zna pridobivati nove čla-ne, se bo mladina rada pridružila odraslim. Se-veda odvisi tudi od obnašanja »starih« pevcev, ki včasih preveč znajo in s tem odbijajo no-vodošle. Če sta v istem kraju otroški in mešani zbor, bodo odrasle deklice lahko kar mimogrede prešle iz prvega zbora v drugega, samo treba jih je znati sprejeti. Če ni prekinitve, navduše-nje rado ostane. Pri dečkih pa se navdušenje pogosto ohladi v dobi mutacije, ko ni sposoben za nobeno petje. Potem se fant teže odloči za po-noven vstop v zbor, vsaj po mojem mnenju.

Da se spet za konec povrnemo k reviji mla-dinskih pevskih zborov: v čem vidite Vi največji pomen takih nastopov?

Težko bi se odločila za največji pomen, ker jih vidim več:

Otroci se navajajo nastopanja v javnosti, pred stavlilnim občinstvom.

Skrbneje vadijo, potrudijo se, ker se hočejo postaviti.

Taki skupni nastopi nas družijo, povezujejo vse naše vasi in mestne predele, da se čutimo močnejše, da si krepimo narodno zavest.

Mogoče pa je najvažnejši zgodovinski mo-ment.

O takem množičnem nastopanju blizu 400 slo-venskih otrok s Tržaškega, ki v danih možno-stih pokažejo precejšnjo mero pevske izobrazbe, bi morali dovolj objektivno poročati naši časopisi in vsa slovenska obveščevalna sredstva — tako radio kot televizija. *Razgovor zapisala M.P.*

VLADIMIR KOS

Kompozicija za pozni marec

(Na glasbila japonske narave)

1. Viki vran.

*V lahno zlat staniol papir zavito
jutro
v škatli sivih stavb.*

*Rahlo valovanje svile reke:
cvéte vodi
v smer morjá.*

*Lik preprog ravnin.
K nedelji dež potrka. Trka.
Viki vran.*

2. Tri zadnje veje.

*Vejo rusih češpljinih cvetov
za Tebe, ljubi Jožef, zvest do smrti.
Mi pa z marčnimi metulji rrfotamo,
sem in tja,
kjer je bližja strd.*

*Vejo belih češpljinih cvetov,
Marija ljuba, záte — večna máma.
Veter s peskom grad gradi.
Pod srcem naših mam sameva
Hakéldama.*

*Vejo rožnih češpljinih cvetov
za Tebe, ljubi Jezus v tabernaklju.
Tisto judovsko pomlad si šel za nas umirat.
Biču izdan.
In nag.*

*Zdaj ne bo več češpljinih cvetov.
Cikloni trgajo nebo na krpe.
Zemljine se grudi dvigajo v tesnobi.
V vodi vidimo
vlakna vrb.*

3. Ali je res tako pústo?

*Ali je res tako pústo za post, pústo?
Da tiho bi jokal na most pred staro graščino
tiranov
zmeraj začudenim kamnom.*

*Ali je res kakor konec veselj,
konec brezskrbno zelenih nedelj,
da ziba nad grobom mučencev veter meglenost
srebrno?*

*Glejte, še malce! In v cvetih bo čaj,
ptički se vrnejo z juga nazaj,
in sonce iz vrbinih vlaken spletlo bo svilnate
laske*

*Vigred za vigredjo: v tem je modrost.
Vigred brez vigredi: v tem je sladkost.
Ker Vstali Od Mrtvih živi in vabi na vedno
osmino.*

Dušanu v spomin, Čedermacem v zahvalo

OB PRVI PODELITVI NAGRADE IZ SKLADA DUŠANA ČERNETA

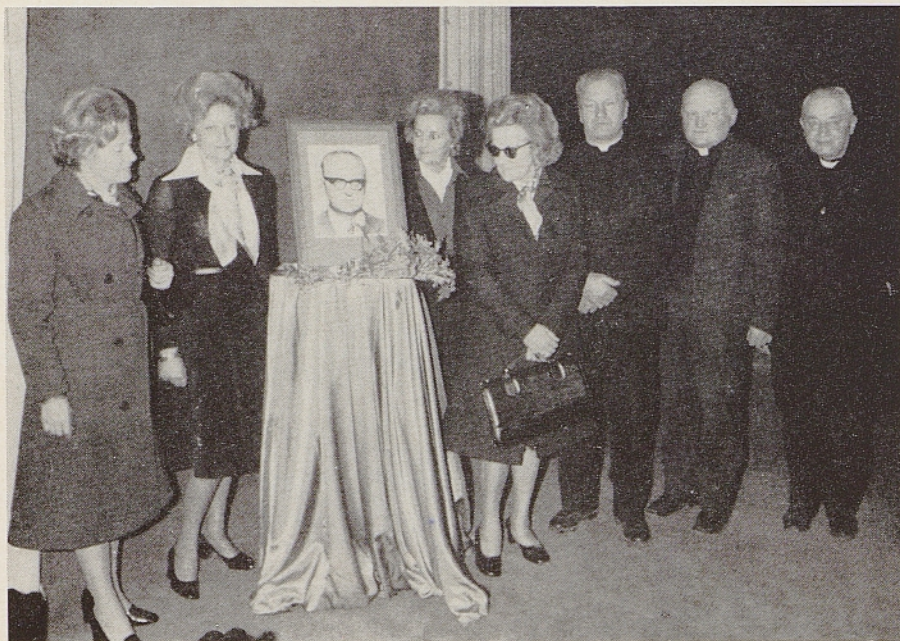
29. marca je poteklo leto dni od smrti velikega Slovenca in plemenitega človeka Dušana Černeta. Ta obletnica bi lahko bila samo dan tihe žalosti za svojce in intimne prijatelje. Prerasla pa je v majhen dragocen slovenski praznik, ki mu je določeno, da se bo ponavljal iz leta v leto.

Omenjenega dne je bila namreč v veliki dvorani Slovenske prosvete v Trstu prvič podeljena nagrada iz Sklada Dušana Černeta. Prisojena je bila listu DOM, ki ga že deset let izdajajo zavedni duhovniki v Beneški Sloveniji. Nagrada je želela biti finančna podpora za nadaljnje izhajanje lista, predvsem pa zahvala in častno priznanje za delo, ki ga v Benečiji opravljajo ljudje, ki so enako kot Bogu zvesti tudi svojemu narodu.

Preden gremo k podrobnostim, moramo pojasniti, kaj je Sklad Dušana Černeta. Zamisel je nastala že v prvih dneh po smrti našega prijatelja, dokončno obliko pa je dobila 1. januarja letos, ko je bil sestavljen statut. Njegova temeljna točka pravi, da je cilj Sklada podpiranje idej, za katere se je boril Dušan Černe: slovenstvo, demokracija, krščanstvo. Sklad so ustanovili in njegov statut podpisali predstavniki pokojniko-

vih sester, Slovenske skupnosti iz Trsta, Društva slovenskih izobražencev in slovenskih poročil Radia Trst, kjer je bil Dušan Černe uslužben kot časnikar. Poseben odbor je nato med rojaki na Tržaškem in Goriškem zbiral denarne darove, ki se jih je nabralo za natanko 1 milijon lir. Še prej pa so pokojnikove sestre prispevale ustanovno vsoto prav tako enega milijona. Iz te skupne vsote, ki jo bomo dopolnjevali, bodo vsakoletne obresti predstavljale nagrado Slovincu ali ustanovi, ki se s posebnimi zaslugami izkaže na narodno-obrambnem področju v smislu Černetovih življenjskih idej. Denar za prvo, letošnjo nagrado pa je prispeval pokojnikov še medvojni prijatelj in kolega dr. Egidij Vršaj. Sklad Dušana Černeta ima sedež v Donizettijevi ulici št. 3 v Trstu.

Sklep o izbiri prvega nagrajenca — časopisa DOM iz Benečije — je odbor sprejel soglasno in z navdušenjem, ki je dobilo potrdilo tudi v odzivu številnega občinstva na svečanem večeru. Utemeljitev je podal dr. Zorko Harej, ki je tudi izčrpno predstavil značaj in namene lista. Pred njim je o pomenu Sklada spregovoril dr. Vršaj. Prvi višek večera je bilo branje odlomkov iz daljšega eseja Dušana Černeta »Zakaj smo in osta-



Dušanove sestre in predstavniki nagrajenega Doma župniki Marij Lavrenčič, Emil Cenčič in Valentin Birtič

nemo Slovenci«, ki je izhajal v Novem listu spomladi 1959. Tisti odstavek, ki sta jih mojstrsko podala Marjana Lapornik in Gregor Pertot, so predstavljali duhovno navzočnost njihovega avtorja, ki se je tako občinstvu tudi po smrti razodel kot ljubeči in skrbni gojitelj vrednot slovenstva. Uvodne besede v nagrajevalni večer pa so želele poudariti misel, da pokojni prijatelj Dušan živi med nami dalje ne samo v spominu, marveč tudi preko spodbujevalne slovenske akcije, ki nosi kot Sklad njegovo ime. Prva misel pa je ob pozdravu veljala pokojnemu profesorju Jožetu Peterlinu, ki je bil poleg vsega drugega tudi navdušen pristaš zamisli o Skladu.

Drugi višek je dosegel večer v podelitvi nagrade, ki jo je izročila ena izmed navzočih Černetovih sester, gospa Boža Mervic. Tarbijski župnik g. Emil Cenčič, ki jo je prevzel tudi v imenu sodelavcev DOMA, sobratov gg. Lavrenčiča in Birtiča, ni mogel skriti ganotja na svojem sicer tako vedrem slovenskem obličju. Nato pa je v kleni govorici izpovedal vso ljubezen in vso skrb za drobn list, katerega obstoj, pomen in poslanstvo prehajata poslej še bolj v zavest celotne slo-

venske skupnosti na teh tleh. Poudarek njegove zahvale je bil na čutu vezi in solidarnosti, ki sta tudi zares bili temeljna vzmet pri odločitvi o nagrajenju.

Večer, ki se je začel s slovensko slovesnostjo, se je potem zaključil s slovensko prisrčnostjo. Ob kozarcu števca sta se prepletala spomin na prijatelja Dušana in veselje nad obetajočim brstenjem v Beneški Sloveniji. »Kot bi nas Dušan povabil na kozarček,« je dejala ena izmed njegovih sestr. Onega večera smo si bili vsi nekam ljubeznivo blizu, tudi taki, ki se sicer le bežno pozdravljamo.

In ko se je večer iztekel v soglasnem prepričanju, da je bilo lepo in da mora biti še vsako leto tako lepo, je v tišini sosednje velike dvorane mehka rumena luč osvetljevala povečano fotografijo Dušana Černeta. Ob njej je bil slovenski šopek z rožmarinom, prevezan s trakom v treh neoskrunjenih barvah, ki so bile svete prijatelju in ki so svete nam vsem.

SAŠA MARTELANC

Odlomki iz Dušanovega eseja

Vsak Slovenec bi moral biti zadovoljen, da se je rodil kot Slovenec in ne kot član drugega naroda. To je osnova narodne zavesti, ki je tembolj trdna, čimbolj človek spozna, kako globoko posega narodnost v njegovo bit in življenje.

Slovenstvo je skupek pridobitev in dobrin, ki so jih Slovenci dosegli na vseh področjih (na kulturnem, civilizacijskem, gospodarskem, političnem, socialnem) in so več ali manj izraz slovenske narodne individualnosti. Pojem slovenstva vključuje predvsem naš jezik, našo miselnost, naše živo slovensko čustvovanje in hotenje.

Slovenski jezik je izraz naše narodne individualnosti. Saj je umotvor, pri ustvarjanju katerega so sodelovali vsi člani naroda. Že po svojih glasovih, po skladnji in ustroju je izraz narodove duše. V njem je zapisana zgodovina rodu, ki ga govori, od pradavnine do današnjih dni. Vse, kar želi povedati resnično svojega, intimnega, more povedati samo v občilu, ki si ga je ustvaril sam v skladu z zakoni svojega duha. Zato je jezik vsem zavednim in kulturnim narodom svetinja.

Slovenstvo bomo gojili tudi s tem, da si vzgojimo značaje v skladu z individualnostjo naroda, po predispozicijah poedinca. Vsak Slovenec bi moral poglobiti v sebi humanost, čut za demokratičnost, svobodoljubje, socialno pravičnost, za odgovornost in požrtvovalnost, za miroljubnost, združeno z upravičeno bojevitostjo, smisel za

skromnost, organizacijo in pridnost. S posebno ljubeznijo bi morali tudi gojiti v sebi navezanost na domačijo in naravo.

Zemlja je za narod pogoj njegovega obstoja ter hkrati njegov dom. Zato jo moramo tudi braniti, ko nam jo kdo skuša uničiti. In prav to si z vsemi sredstvi prizadevajo naši na šovinizmu bolni sosedje. Ne zadovoljujejo se s tem, da nas odrivajo od politične uprave na naši zemlji, temveč nas hočejo na zvit način tudi gospodarsko onemogočiti. Na takšno ravnanje mora vsak zdrav organizem odločno reagirati.

Ko človek odpade od svoje narodnosti, napravi najusodnejši korak v svojem življenju. Takrat si zlomi hrbtenico svojega značaja. Zategadelj bo ostal vedno moralni pohabljenec. In ker nima več značaja, bo nekega dne z isto lahkoto zatajil svoje starše, svojo vero, svojo zakonsko zvezo, sploh vse vrednote, le če bo to godilo njegovim nagonom. S posebnim sovraštvom se bo vrgel na bivše sonarodnjake, ker ga ti že s svojo navzočnostjo opominjajo na njegovo nečastno dejanje. V skladu z običajno psiho zločinca si bo z vsemi sredstvi prizadeval, da bi tudi tisti, ki so ostali zvesti samim sebi, izdali svoj narod. In ker mu ti nočejo slediti, jim skuša v svoji onemoglosti na vse načine škodovati.

Dušan Černe (psevdonim Dušan Dobravec)
v Novem listu 1959

Kaj nas je povezovalo in ohranjevalo kot narod

razprava raz

Med vsemi narodi današnje slovanske jezikovne skupine so bili Slovenci prvi, ki so si ustanovili svojo državo Karantanijo (okoli leta 600) in nato Panonijo (okoli 840). Drugi so si začeli oblikovati svoje državne zgradbe šele okoli leta 900, z izjemo Bolgarov, ki pa so ohranili od svoje prvotne narodnosti samo ime, v vsem drugem pa sprejeli jezik in kulturo slovanskih ljudi.

Zgodovinske listine, pisane v srednjeveški latinščini, nam prav natančno govorijo o Slovencih in o deželi Sloveniji, ki jo tvorita Karantanija in Panonija. Nobenega sledu ni o kakih narodnostno še neizoblikovanih »Slovanih«, kot nam vztrajno ponavljajo zlasti avstronemški pisci, katere slovenska starožitnost seveda hudo moti, kajti avstrijstvo in tudi nemštvo se na tako starodavno narodnostno korenino nikakor ne morejo sklicevati.

Znani langobardski zgodovinar Pavel Diakon prav natančno poroča v neki listini, kako je bavarški vojvoda Tasilo leta 595 vdrl v deželo Slovencev (in *Sclaborum provinciam*), premagal njih vojsko in se z velikim plenom vrnil v svojo deželo.

Isti zgodovinar poroča dalje, da je leta 664 Arnefrit, sin furlanskega vojvoda Lupa, želeč postati tudi on vojvoda, zbežal pred kraljem k Slovincem v Karantanijo (ad *Sclavorum gentem*). In dalje, da je leta 720 veliko število Slovencev (*immensam Sclavorum multitudinem*) napadlo kraj Lauriana (danes Lavariano pod Vidmom) v Furlaniji, vojvoda Pemon pa da je šel nadnje in jih premagal.

In spet navaja druga listina, kako je bavarški vojvoda Tasilo podelil leta 770 pusto zemljišče pri kraju Innichen (slov. Intiha) v Pustriči opatiji sv. Petra za zidavo samostana, da bi nevarne Slovence (*incredulam generationem Sclauanorum*) vodil na pot resnice.

Druga listina pa pravi, da je v letih 785 in 798 solnograški nadškof Virgilij in njegov naslednik Arno posvečeval duhovnike in jih pošiljal v Slovenijo t.j. v Karantanijo in Spodnjo Panonijo (et mittens in *Sclaviniam*, in partes videlicet Quarantanias atque inferiorem Pannoniae). Nadškof Arno je leta 799 posvetil za škofa Teodorika, katerega sta on in grof Gerald pripeljala v Slovenijo, ga priporočila ondotnim knezom (co-

mes producentes in *Sclaviniam*) ter mu izročila v oskrbo Karantanijo ter sosednje pokrajine na severni strani Drave do njenega izliva v Donavo.

Listina kralja Ludviga iz leta 860 pa navaja, da kralj dovoljuje panonskemu vojvodu Pribinu darovati del njegove lastnine neki cerkvi in sicer od reke Zale proti vzhodu, ob Blatnem jezeru v Slovenski marki (in *Slougenzin marcham*). In kralj Karlmann daruje leta 878 novosezidani cerkvi v Oettingu na Bavarskem nekatera posestva v Karantaniji ali Sloveniji (in partibus Carantaniae *Sclavinieque regionis sitas*).

Ko leta 1161 cesarski notar Burghard iz Kölna popisuje opatu Nikolaju v Siegburgu dogodke, ki jih je doživel na potovanju, omenja poleg Italije tudi to, da je prehodil Koroško, Kranjsko, Istro, dve marki in druge dele Slovenije do Ogrskega (Petransiens Karinthiam, Carniolam, Istriam, duas marchias alis *partes Sclaueniae*, vsque in Vngariam predicans).

Že iz teh nekaj listin nedvomno izhaja, da Slovenci niso bili neki »Alpski« ali »Panonski Slovani«, ampak izoblikovan in državnотvoren narod. Na ozemlju, ki so ga sklenjeno naseljevali, so, razen v Panoniji ob Blatnem jezeru, ostali tudi vse do danes kot Slovenci, medtem ko so drugi, takrat močni narodi, kakor Goti, Franki, Langobardi izginili, in ko današnjih velikih evropskih narodov kot so Francozi, Nemci, Španci, Angleži in drugih še stoletja ni bilo.

Če bi vse do prejšnjega stoletja imeli bavarški in romanski živelj, na katera smo na severu in zahodu mejili, namen, da nas raznarodi, bi mu to v dolгих stoletjih gotovo uspelo, saj smo pripadali kraljestvom in cesarstvom, v katerih so vladarji in njih dvor govorili drugačen jezik. Toda srednjeveška družba ne pozna narodne in jezikovne nestrpnosti, ki se poraja šele z meščanstvom.

To pa v ničemer ne zmanjšuje pomen slovenstva, ki je ohranjevalo svojo istovetnost skozi stoletja do danes, zlasti še ob dejstvu, da so mnogi drugi mogočnejši narodi že zdavna zatonili.

Ob tem se moramo nujno vprašati, kaj je Slovence kot narodno skupnost stoletja povezovalo in ohranjevalo (tisto, česar mnogi drugi niso imeli), da so se obdržali kot narod?

Na kratko bi mogli reči, da na prvem mestu močna kmečka kultura, ki sega verjetno še v predzgodovinski čas, in z njo vraščenost z zemljo. Na drugem mestu pa moramo omeniti strogo moralo in družinsko življenje, kot nam ga predstavlja slovenski kmečki dom, ter močne medsebojne povezane vaške skupnosti; od tod je najbrž nastalo to, da ima vsaka vas svoj glas. In končno še globoko notranje duhovno življenje, ki ima svojo osnovo še v poganskih časih, in ga je krščanstvo samo presnovilo. Že knez Borut, posebno pa še razsvetljeni Kocel, sta spoznala, da je sprejem krščanstva nujnost za naš narod. Še vedno nenačeto poglavje slovenske znanosti!

V prejšnjem stoletju, ko je Avstrijo zajel nemški nacionalizem in si zastavil cilj, da raztegne nemški prostor vse do Jadrana, so bili Slovenci takim namenom najboj napoti. Nemška nacionalna propaganda se je tega cilja lotila poleg gospodarskih tudi še predvsem z »znanstvenimi« prijemi.

Izdelali so teorije o »suženjskih«, »nezgodovinskih« narodih. In to naj bi bili ravno Slovenci, ne pa mogoče Nemci, ki so nastali iz Švabov, Sasov, Prusov in drugih, šele po stoletnem bivanju v državi, ki je nosila ime Rimsko-nemško cesarstvo.

Slovenskega človeka vsa ta gonja ni prizadela, živel je dalje svoje vaško življenje, svoje bogate običaje in praznike, prizadela pa je slovensko razumništvo, ki ga je bilo premalo, da bi moglo uspešno zavrniti nemško gonjo. V svoji strahoponižnosti si, pesniki in pisatelji, niso niti upali podvomiti v nemško »znanost«, ki so jo razglašali celo z avstronemških univerz.

Nastal je mit o edino slovenskem ubogem, tlačnem in zatiranem človeku, ki so mu primešali vso pisateljsko osebno nesrečo, s tarnanjem in objokovanjem narodove usode, pisanje, prežeto s porajajočim se socialnim čutom, dasi npr. slovenska usoda na pragu tega stoletja še zdaleč ni bila podobna tragiki nemškega ali angleškega proletariata, ki so ga usužnjevale tovarne in stroji.

Kljub vsemu ubožnostnemu in siromašnostnemu mitu, kljub vsej zagrenjenosti in tarnanju pa slovenski človek podzavestno vztraja in se ohranja. Tudi v zamejstvu, kljub vsem nacionalnim pritiskom in ideologijam, ki mu po vrsti dopovedujejo, kako nesmiselno je biti »majhen«, da se bo imel lepše, če se bo priključil »velikim« ali kar »mednarodnim«. Res je, da vsi ti poskusi, kako odtujiti slovenske ljudi, ne ostanejo brez uspeha, saj je slovenski človek po naravi nagnjen k sanjavnosti in k idealizmu.

Toda narod s tisočletno korenino je prestal še vse drugačne preizkušnje in ohranil svojo istovetnost, kajti v svoji tisočletni tradiciji je na svoj način večji od mnogih »velikih« narodov.

Z. V.

STONE BEDENČIČ

ECCE HOMO

— Glejte človek — kriči Pilat z balkona svoje palače zbrani množici... Ta mu v odmev skandira — križaj ga, križaj ga!

Še pred dnevi so ti klicali — Hozana sinu Davidovemu —. Hoteli so te imeti celo za kralja (ker si jim dal kruha). Danes kriče s krvjo zalitimi očmi in z denarjem v rokah, križaj ga. Zaigral si njihovo naklonjenost, razočaral si jih. Ne zahtevajo smrti iz prepričanja, sploh ne vedo zakaj, enostavno, ker nočeš izpolniti njihovih želja. Hoteli so te imeti za kralja, pa si se umaknil na samotni kraj. Tega niso pozabili. Kje so že tiste besede, ko si jim zavpil: »Tu imate moje telo in kri. Kdor je moje telo in pije mojo kri, bo živel«. Odšli so. Hoteli so le iger in kruha. Ti pa si se jim kljub temu dal. Niso vedeli, kaj početi s teboj. Prodali so te za trideset srebrnikov, kajti za osebnost niso poznali cene (danes tudi ne).

Tako si zdaj zreta nepremično v oči ti in množica. Koliko časa, ne vem. Toda strašno je maščevanje mase nad človekom, ki se je iztrgal iz niene srede.

Strašno je, ko te izda prijatelj. Nisi več odgovarjal njegovim zahtevam. Nisi odgovarjal njegovi zamisli. Zato si moral cditi iz življenjskega prizorišča.

In ostali... Triletno skupno življenje, ves tvoj trud, tvoje besede ... V kritičnih trenutkih človek ostane sam. Pač tako je. Zdaj to izkušaš.

Popoldansko sonce obliiva tvoj obraz. Obvisel si med nebom in zemljo. Med zločinca si bil križan. Tako postajaš opomin mimoidočim in jim govoriš — Taka je usoda tistega, ki postane Človek. To je usoda pravičnika. Na istem križu, v isti ječi, enako obsojen kot zločinec.

Čudni so obrazi ljudi naokoli. Smejijo se. Norčujejo. Pa vendar so pribili na križ le same sebe, s svojo razdvojenostjo, s svojim razpetjem.

Dovolj jim je te igre. Odhajajo. Tvoje nepremične, bele oči zrejo v rdečo sončno kroglo. In čeprav mrtve in tihe vendar še vedno govore. »Ljudstvo se mi smili... Oče odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo...«.

PRESENEČENJE

Ko bi le imeli otroci enako pamet kot odrasli, potem bi se verjetno strinjali z njimi, da je kupovanje čokoladnih pirhov velik nesmisel: vsako leto so dražji, presenečenje v njih vedno bolj ničevno, čokolada vedno tanjša... Sicer pa je res, da čokolada pri njih ni vazna — glavna je še tako bedasta »sorpresa«! Tako sta mi lani Mojca in Jernej hitro odprla vse pirhe, potegnili ven presenečenje, čokolada pa se je potem valjala okoli še cel mesec. Res — pravi greh!

Zato sem letos uvedla novost: prepričala sem Mojco in Jerneja, da se za letos odpoveš čokoladnim pirhom, tisti denar pa, kolikor bi pirhi stali, bosta poslala lačnim otrokom. In tako sta res sporočila vsem sorodnikom, da namesto pirhov sprejemata darove za tiste otroke, ki nimajo niti zadosti kruha. Kar ponosna sem bila nanju, ko sem videla, kako sta spravljala kovance v hranilnik, vsa predana svoji velikodušnosti. Enkrat pa je le prišlo do krize: ko sta pri bratrančih videla lepa, velika čokoladna pirha, je Mojca podlegla skušnjavi: oblile so jo solze in očitajoče je rekla: »Kaj misliš, da jaz nisem lačen otrok? In še kako sem lačna za čokolado!« Jernej pa je modro pripomnil: »Kaj, saj zdaj imamo že zadosti denarja za lačne, zdaj lahko dobiva kaj tudi midva!« In On se je seveda kar raznežil in bi bil kar takoj tekel kupit vsakemu svoj pirh. Jaz sem le vse tri prepričala, da bomo še malo počakali, češ da bo mogoče kdo od prijateljev, ki ni zvedel za njuno junaško odpoved, le prinesel kak pirh. Če pa ne bi bilo nobenega, da jima bo očka kupil vsakemu svojega. No, in nekaj dni pred Veliko nočjo je res prišla na obisk prijateljica z Alenko in Ivanom ter osrečila vsa-

kega s čokoladnim pirhom. Da ju nisem postavila na omaro, bi ju takoj odprla. »Ko bo Velika noč, ju bosta lahko odprla, prej ne!« Jernej je čez čas pogledal skozi okno in mi pritekel povedat: »Mama, zdaj je že zunaj Velika noč, zdaj lahko odpremo pirhe!«

Potem sta se pomenkovala in ugibala, kaj bo v pirhu. »Bogve, kakšna »sorpresa« je notri? Morda je kakšna ogrlica?« »Ali pa kakšen avtek?« »Jernej, kaj mi boš dal tvojo »sorpreso«, če bo za punčke, in jaz ti bom dala svojo, če bo za fantke?« Jernej pa takoj, da ne, da ne bo nič zamenjal. In je že dovolj, za jok in za kreg.

Toliko sta govorila o tej »sorpresi«, da sem bila še jaz radovedna, kaj bo v pirhu, ko smo se pripravljali na veliko nedeljo, da ju odpremo. Toda, ko je Mojca s tresočimi prstki odvila pirh in je odpadel podstavek iz lepenke, na katerem je stal, je opazila majhno luknjico v čokoladi: presenečenja ni bilo več! Alenka in Ivan sta res mojstrsko izpraznila pirh in ga zopet zavila, da na zunaj ni bilo nič opaziti. In takrat sem se tudi spomnila, kako sta se mi zdela nekam v zadregi, ko smo se jima tako zahvaljevali za pirha.

Hitro je še Jernej odvil svojega in prav tako razočaran gledal v malo odprtino v pirhu. Najprej sta bila tako presenečena, da nista niti prišla do besede, potem pa sta se spustila v obupen jok, tako da sta se res zasmilila. Ni kazalo drugega, kot da je On šel v slaščičarno po dva pirha. Tako sta imela vsak svojo »sorpreso«, pa še midva svojo: majhni pirhi so bili že vsi prodani, moral je kupiti dva velika in seveda... primerno draga!

ONA

Vzgojna vloga sodobne družine

Se vedno ima prav družina važno in odgovorno vzgojno vlogo. Njeni vplivi na otrokovo osebnost so mnogo globlji in trajnejši, kot po navadi mislimo.

Vsak izmed nas, pa naj se tega zaveda ali ne, nosi v sebi dediščino družinskega okolja in vpliva družinske vzgoje, ki so mu jo dali starši.

O tem pričajo mnoga znanstvena raziskovanja prav zadnjih desetletij.

Znanstveniki se zelo strinjajo v tem, da so prva otroška leta najpomembnejša za oblikovanje otrokove osebnosti. Čeprav otrok razumsko še ne more dojeti, je še posebej občutljiv in sprejemljiv za vse, kar se okrog njega

dogaja. Taka prva ugodna ali neugodna njegova okolica se globoko, če ne kar trajno vtisne v otrokovo zavest.

Prav ta čustva tudi delujejo izredno oblikovalno na njegovo osebnost. Ni je ustanove, ki bi mogla, zlasti v prvih letih otrokovega življenja, nadomestiti družino! Otrok ne potrebuje le hrane in telesne nege, pač pa v enaki meri tudi topla, ljubeče in varno okolje, ki mu ga nudijo le dobri starši.

Sodobna družina naj bi bila prijateljsko, čustveno povezana! Člane družine naj družijo medsebojna ljubezen in stalno razumevanje! Glavna naloga družine mora biti vzgoja otroka in njih priprava na življenje.

Prava družina ima pomemben vpliv tudi na odrasle. V lepi družinski skupnosti se bodo naužili urejenosti in umirjenosti, ki ju danes družba vedno bolj pogreša. Družina naj ne bo vase zaprta, od družbe odmaknjena skupnost. Prav družina naj bo mladostniku kot most k širši skup-

nosti! Naj mu bo priprava za življenje in delo v družbi!

Šola res prevzame mnogo vzgojnih nalog, ki bi jih družina sama ne mogla uspešno opraviti. S tem pa ni zmanjšana vzgojna vloga in odgovornost družine, ki naj spremlja otroka prav do njegove osebne in družbene zrelosti.

Posebna važnost je vloga matere v družini!

Materina ljubezen in njena prisotnost sta otroku nujno potrebni. Zgodnja in dolgotrajna ločitev otroka od matere zapušča v njegovem čustvenem življenju nevarne in dolgotrajne posledice. Takemu otroku manjka materina toplina in ljubezen in njena bližina.

Bogastvo materine ljubezni in skrbnosti je nekaj edinstvenega za vsakega otroka, nekaj, česar v celoti nikdar in nikakor ne moremo nadomestiti. Dejanska nerazvitost se pokaže na otroku, ki je v prvih letih ločen od matere. Ne more se prav vključiti v družino otrok, je neko osamljen in nima pravih prijateljev. S.G.

smipesmiipes

VLADIMIR KOS

Uvod v nedeljo

(Na velikonočno nedeljo na bregu ribnika Zénpukudží, na severozahodnem koncu Tokija)

*Uvod
z meksikansko gitaro
po svodu
nedeljskega dne.
Jezus se vrnil je z groba!*

*Nad ribnikom
v Zén-puku-dží
in med ribami
srčnih globin
češnje cvetijo ljubeče.*

*S skalovja
se zlate besede
grmovja
v kristal spremené
s pesmijo ptičkov na borih.*

*Ker Jezus se vrnil je
z groba
v nedeljo
med oljke na breg.*

Z Jezusom šla je ljubezen.

ABEL

Kot bakla zdaj gorim

*Dovolj! Ne muči več!
Nemočen sem
pred tvojimi razprtimi rokami.
Verjamem ti.*

*Napuh se mojega računa
je v prah sesul,
ponos v kolenih se zamajal
in misel obvisela
je v lastni mreži ujeta.*

*Sedaj v podnožje križa
tvojega drsim,
pogled upiram
v tvoj obraz — — —
na moje ustne pada,
pada — Tvoja kri.*

*Moj Bog in moj Gospod.
Ojoj, kako skeli ta tvoja kri,
kakor razžarjeno zlato
čez ustnice drsi,
pogled megli,
ves razboljen hlastam
v brezvetrje
s košenimi rokami.*

*Na rane sem pekoče
želel blažila,
vsaj roso jutra,
ki jo natrosi noč
na izsušeno rožo.*

*Praskeče mi telo
v plamenih;
v ognju lastnega razpetja
se moj obraz
pretaplja v Tvoj,
kot bakla v noč gorim.*

Avgust Černigoj.
Križanje (intarzija)



MARTIN JEVNIKAR

MISLI

Avstralija je bila zadnja celina, na katero so se začeli izseljevati Slovenci. Pred zadnjo vojno jih ni bilo niti sto in niso bili povezani. Po zadnji vojni so se vrata vseljevanju na široko odprla in 1948 se je naselilo nekaj protikomunističnih beguncev, ki so živeli po taboriščih v Italiji in Avstriji. Za njimi so prišli ljudje, ki so nezakonito pobegnili iz domovine, sledili so jim »ekonomski begunci« in navadni izseljenci. Mnogo jih je prišlo tudi iz Trsta in slovenskih krajev v Italiji.

Danes so Slovenci v Avstraliji kulturno in versko povezani in jih je kakih 10.000. Prvo slovensko središče je bil Sydney (NSW), kjer sta se naselila prva duhovnika frančiškana, p. Klavdij Okorn in p. Beno Korbič. Leta 1952 sta začela izdajati MISLI, da bi s tiskano besedo povezovala vse avstralske Slovence. Prvi dve leti sta jih razmnoževala na roko in jih pošiljala vsakomur, za kogar naslov sta zvedela. Po odhodu sta prepustila list nasledniku p. Rudolfu Pivku, ki je po izgonu iz Kitajske prišel v Avstralijo. P. Pivko je dosegel, da je bil list tiskan, ni mu pa uspelo, da bi se vzdrževal z naročnino. Prirejaj je zabave in veselice in dobiček je šel za list. Dne 22. avgusta 1955 je prišel iz ZDA p. Bernard Ambrožič in skupaj sta začela uresničevati zamisel: tisoč plačujočih naročnikov, 8 strani lista vsak mesec. Števila tisoč nista dosegla, kljub temu pa se je osmi letnik spremenil v revijo na 32 straneh. P. Ambrožič je urejal list do marca 1972, ko ga je prevzel p. Bazilij Valentin, O.F.M., in ga preselil v Melbourne.

Melbourne ima kakih 3.000 Slovencev in so organizacijsko najbolj razgibani. L. 1955 so ustanovili Slovensko društvo, ki je začelo za člane izdajati tiskan mesečnik »Slovenski vestnik«, ki je danes glasilo Zveze slovenskih društev v Avstraliji. Društvo si je 1960 kupilo Slovenski dom, ki ima dvorano, knjižnico idr. Druga slovenska hiša je Baragov dom s pristavo ob morju, namenjen predvsem duhovnemu središču in fantom. V Slomškovem domu, ki ga vodijo šolske sestre, pa so slovenska osnovna šola, otroški vrtec, gospodinjski tečaji itd.

MISLI so se v Melbournu razširile in izhajajo v 1.700 izvodih, stanejo pa 4 dolarje. V podnaslovu stoji: »Informativni mesečnik za versko in kulturno življenje Slovencev v Avstraliji. Ustanovljen 1952. Izdajajo slovenski frančiškani. Urejuje in upravlja Fr. Basil A. Valentine, O.F.M., Kew, Victoria.«

Revija ima nekaj ustaljenih zaglavij. V začetku so navadno članki z versko vsebino, napisani v širokem ekumenskem duhu in lahko razumljivem slogu. Obravnavajo najrazličnejša vprašanja sodobnega duhovnega življenja, primerna izseljencem, ki so večinoma prepro-

sti ljudje in imajo le malokrat priložnost, da bi slišali v cerkvi ali dvorani živo slovensko besedo. Med te članke lahko štejemo tudi razpravo o slovenskih običajih ob praznikih cerkvenega leta, o starih navadah in podobnem. V rubriki »P. Bazilij spet tipka« so drobna poročila o verskih prireditvah, o društvenem življenju, o delovanju Slomškove šole, o porokah, krstih in smrtih, predvsem o tem, kar se dogaja v Melbournu. Sydneyu in Adelaidi (3.000 in 1.000 izseljencev) pa sta namenjeni rubriki »Izpod sydneyjskih stolpov« in »Adelaidski odmevi«. Tu so podobna poročila, le da so omejena na ti mesti; prvo ima Slovensko društvo Sydney (1958), drugo Slovensko društvo (1960) in obe živahno delujeta. Poleg poročil o verskih in kulturnih prireditvah je koledar z mašami in krajši članki o umrlih s fotografijami. Ostalim izseljencem je posvečena rubrika »Križem avstralske Slovenije« in tu so poročila o življenju in delovanju Slovencev iz vseh krajev, kjer živijo.

Te štiri rubrike so verno ogledalo slovenskega življenja, uspehov in težav v novi domovini. Poročila so stvarna in zanesljiva, ker jih pošiljajo dopisniki iz posameznih krajev, a tudi urednik in drugi frančiškani vzdržujejo redne osebne stike z vsemi. Zato bodo MISLI za zgodovinarja slovenskega življenja v Avstraliji neprecenljiv vir podatkov.

Drobne novice iz Slovenije, s Tržaškega in Goriškega so zbrane v zaglavju »Izpod Triglava«, druge novice pa »Z vseh vetrov«. Tako so izseljenci obveščeni tudi o dogodkih v domovini in po svetu. Mladini je posvečena stran »Kotiček naših malih«. Ocenjene so tudi važnejše zamejske in zdomske knjige.

Med temi ustaljenimi rubrikami pa se vrstijo pesmi in črtice različnih pesnikov in pisateljev, največ zamejskih in zdomskih, kot so: Vladimir Kos, Vinko Beličič, Karel Mauser, Tine Debeljak idr. Največ je pisal p. Bernard Ambrožič, ki je bil edini slovenski pisatelj, ki je zajemal iz treh domovin: iz Slovenije, kjer je živel od rojstva 1892 do 1925, iz Amerike (1925-55) in Avstralije (1955 do smrti 1973). Pisal je preprosto, a zanimivo, namenjeno navadnim ljudem izseljencem. Poleg številnih črtic je v reviji priobčil »povest iz zgodnje mladosti« »Pamet se je odprla« (apr. 1973 - maj 1975). V reviji pa so izšli ponatisi drugih romanov, npr. Kriste Hafner »Šimnov Lipe«, zdaj pa izhaja Karla Mauserja »Večna vez«.

MISLI so tudi ilustrirane, spetno urejevane in žive, zato dobro služijo svojemu namenu, kar dokazuje tudi število naročnikov (na deset tisoč izseljencev 1.700 naročnikov).

V UPANJU OZDRAVLJENJA

Glavni tajnik mišične distrofije v Italiji (UIDLM) gospod Mirko Milkovič, sam hudo prizadet po tej neozdravljivi bolezni, je v enem izmed uvodnikov v svojem listu, ki izhaja v Padovi štirikrat letno, poudaril sledeče:

»Vsem mišičastoobolelim vелеvamo, naj se otresejo osamljenosti in se pridružijo naši skupnosti UILDM in moderni družbi nasploh; s tem naj pregazijo vse psihološke pregrade in črnogledosti, ki delajo tovrstne bolnike za nepotrebne in jih enostavno emarginirajo.«

»Živeti v upanju na ozdravljenje pomeni živeti z absolutno normalnostjo v družini, v šoli, v poklicnem delu, v socialnih skupnostih, v zapujočem pričakovanju na dokončno zmago znatosti nad mišično in tej sorodnimi boleznimi.«

»Mnogi izmed nas so doumeli, da je neobhodno potrebno imeti svoj ideal, imeti pred sabo določen cilj in da je zelo škodljivo pričakovati samo, da se nas kdo spomni. Potrebna je osebna obveznost, pa čeprav za nas zelo težka; potrebna je odprtost do vseh, zakaj brez tega bi bilo naše življenje nepomembno.«

Trdno prepričan v to svoje poslanstvo je gospod Mirko Milkovič sam trdo prijel za delo in dal dovolj pomemben vzgled. Mnogo poti in truda je bilo treba, da je njegova zamisel skupnega doma na Opčinah dobila konkreten začetek, da je delo steklo s polno paro in da je na pomlad, po zimski prekinitvi, zopet dobila mladosten zalet.

V upanju, da bom dobil kaj več podatkov o tem delu in da bom vsaj malo spoznal ozadja te navdušujoče in hvalevredne ustanove (gospod Mirko Milkovič, čistokrven Gropajc, zaradi službenih obveznosti prebiva v Padovi), sem se podal na dom Karla Kalca, njegovega bratranca, kateremu so poverjene velike organizatorske naloge.

Na domu v Gropadi, na hišni številki 83 sta me najprej prijazno sprejela gospod Karlo, oče in gospa Francka, ki se v glavnem bavita s kmetijo. Pospremila sta me v kuhinjo, kjer je bil njun sin Karlo, invalid na vozičku, zelo zaposlen z raznimi dopisovanji in telefoniranjem. Mojemu vabilu na razgovor se je rad odzval, saj je ves v ognju za svoj dom Skupnosti, in ob ustrežljivosti in prijaznosti vseh domačih se je naše kramljanje kar razvleklo.

VPRAŠANJE: Pod hudim nalivom in ob prisotnosti vseh bolnikov Skupnosti ter njihovih

prijateljev je bil 6. julija lani položen na Opčinah temeljni kamen doma, v katerem naj bi dobili zavetišče bolni in tudi zdravi. Skrb za vso izvedbo je bila dana Skupnosti Družina Opčine. Karlo, bi mi ti razložil, kako je prišlo do te zamisli?

ODGOVOR: Bratranec Mirko Milkovič, ki je glavni tajnik ustanove mišičasto obolelih, je v nekaterih krajih Italije s pomočjo prostovoljnega ali udarniškega dela postavil domove in sorodne objekte, ki naj bi služili predvsem bolnikom. Sem pa naj bi imeli dostop tudi zdravi ljudje, posebno tisti, ki imajo opravka z zemljo, obrtniki in drugi, da bi jim nudili pomoč v izpolnjevanju prošenj in nedoumljivih obrazcev. Mirkotu se moramo zahvaliti, da je naša Skupnost, naša Družina na Opčinah zadobila polnopravno vlogo lansko leto. Navdušil nas je za to delo in poskrbel, da smo v domu, ki je že v gradnji, enaki med enakimi in da sami vodimo vsa dela. V polni meri je uvedel resnično samoupravljanje, kar nam je dalo izrednega poleta, zavzetosti in smisel za življenje.

VPRAŠANJE: Kot znano se je zidanja hiše udeležilo pisano število ljudi, od preprostih delavcev do umetnikov in zdravnikov. Ali bi mi hotel našteti vsaj nekaj teh ljudi?

ODGOVOR: Težko bi bilo nanizati tu vse dobrotnike. Naj mi bo dovoljeno najprej omeniti tržaškega župana gospoda Spaccinija, prisotnega pri otvoritvi del, ki je veliko pripomogel, da nam je bilo darovano to občinsko ozemlje in dano dovoljenje v najkrajšem času. V veliko pomoč so nam bili prav na začetku del stotniki in vojaki osmega regimenta pri Banih, ki so nam dali šotore in drugo opremo. Načrt nam je oskrbel arhitekt Luciani, vodstvo pa tržaško podjetje Zini. Povsod in vedno je prisoten gospod Bruno Plesničar, ki je naš pravi angel. Naj tu omenim in se izrecno zahvalim inž. Milanu Sosiču za veliko zastonsko delo zapletenega računanja pri cementu in železju. — Na delo so prišli veliki dobrotniki »Universitari Costruttori« iz Padove pa naši skavti, mnoge krajevne organizacije ter mnogi posamezniki. Vsem izrekamo iskreno pohvalo in najprisrčnejšo zahvalo. Pa še: mnogo dobrotnikov nam je stalo ob strani z nesebično gmotno in moralno podporo v najrazličnejših primerih.

VPRAŠANJE: Iz tega prvega obdobja se česa prav posebno spominjaš?

ODGOVOR: Sodelavcev je bilo res veliko in delo je kljub nenaklonjenemu poletju in oviranju določenih krogov dobro napredovalo. Med drugimi se je pri nas ustavil in delal petnajst dni neki irski umetnik — kipar, ki ga je naša pobuda izredno pretresla in navdušila. Obljubil je, da se bo letos vrnil in nam daroval zidno skulpturo, ki smo ji že določili mesto na levi strani stene pri glavnem vhodu.

VPRAŠANJE: Kako pa bo z nadaljnjim delom? Kakšne načrte imate?

ODGOVOR: S prostovoljnim delom naj bi začeli takoj, ko bi se vreme uneslo in nam dovolilo, da zgradbo najprej pokrijemo. Tu bi hotel izraziti željo in klic naše skupnosti: kdorkoli je pripravljen priti k nam, ga bomo gostoljubno sprejeli in ker bo tu njegovo delo prostovoljno in neplačano, ga bomo še toliko bolj cenili.

Ko bo stavba pokrita, bodo prišli sem obrtniki, ki so nam vsak v svoji stroki obljubili prostovoljno delo. Predvidoma bi morali že letos dobiti tu svoj dom nekateri moji sobratje. Vendar je dela še ogromno.

Naj se mi ne šteje v zlo, da ponovno apeliram na vse ljudi dobre volje: pridite in pomagajte z gmotno in moralno podporo; pomagajte, da bo tu pravočasno zrasla stavba in drugi prostori in priprave za šport in rekreacijo, kjer bomo v vzajemni podpori orodje socialnih in človečanskih pobud. Naš dom je že zdaj odprt vsem; tu bomo nudili socialne, kulturne, športne in rekreativne usluge predvsem našemu, slovenskemu življu, ki se je do zdaj tako velikodušno odzval našemu vabilu.

Tako kot lansko leto bomo tudi letos oskrbeli in poživili delo z raznimi kulturnimi in zabavnimi nastopi glasbenih skupin in zborov od tu in iz Slovenije.

VPRAŠANJE: Vaš načrt, dragi Karlo, je res velikopotezen. Preden se poslovim in se ti še enkrat zahvalim za vljudnost in izčrpne podatke, bi te prosil, da mi poveš še vaš točen naslov.

ODGOVOR: Ob vsaki priložnosti se tisti, ki se hočejo udeležiti prostovoljnega dela, lahko zgledajo na gradbišču samem na Cpčinah, na Bazoviški cesti, 29 (tel. 211516). Vsem sem tudi sam na razpolago na domu v Gropadi, št. 83 (telefon 226.362), seveda v času, ko nisem vprežen v organizacijsko delo na Opčinah. Vendar pa bi rad pripomnil, naj se skupine organizirano in disciplinirano prijavljajo in omogočajo nemoten potek dela, ker bi preštevilna istočasna udeležba utegnila biti bolj v oviro kot v korist.

Dovoli mi še eno objasnitev: mi smo polnopravna ustanova; naš naziv je Skupnost Družina Opčine, imamo svojo bilanco. Naš namen ni in ni bil posegati v življenje Sekcije ULDL v Trstu, kateri gredo mnogokrat prispevki, namenjeni prav delovarnju naše Skupnosti!

Pogovor zapisal ALEKSANDER MUŽINA

PROSTOR ZA MLADE

BORIS ARTAČ

Šola in svet

V dneh 22., 23. in 24. marca so bila v dvorani Verdijevega gledališča v Trstu vsakoletna predavanja, ki jih organizira italijansko združenje zaslužnih delavcev (Cavalieri del lavoro). Predavanja so bila namenjena dijakom višjih srednjih šol tržaške in goriške pokrajine, ki obiskujejo predzadnji razred. Prisotnih je bilo približno 200 dijakov iz najrazličnejših zavodov. Tržaških Slovencev nas je bilo 12.

Predsedujoči je v uvodu prikazal namen predavanj, ki jih finansira združenje zaslužnih delavcev s sedežem v Rimu in hranilne banke. Predvsem je poudaril nepristanskost in objektivnost predavanj, ki naj bi študirajočo mladino vzpodbudila k razmišljanju o odnosih med šolo in svetom dela. O tem naj bi se po predavanjih razvile debate med dijaki samimi v okviru raziskovalnih skupin.

Še posebno danes, ko je Italija v veliki krizi, je zelo važno, da šola nudi najprimernejša sredstva, s katerimi se bo lahko pozneje vključila v socialno življenje. Ta zelo zahtevna naloga pa zahteva tudi času primerno šosko strukturo. Žal se pri nas o tem mnogo govori, a premalo ukrepa. Od leta 1968 namreč, ko so stavkajoče dijaške množice opozorile javnost na neurejene šolske razmere in zastarelo strukturo, do danes še ni prišlo do šolske reforme.

Predsedujoči je v uvodu poudaril tudi dejstvo, da je letni prirastek novih univerzitetnih študentov kar 6-odstoten, v tem pa prednjači prav zaostali jug. Opozoril je na lahkoto, s katero danes večina študentov izdela in dobi težko pričakovani kos papirja. Kot posledica tega pa se večja število brezposelnih diplomirancev, ki jih bo predvidoma čez pet let 250 tisoč. Obenem upada splošni nivo znanja, z druge strani pa zahtevajo podjetja in tovarne strokovnjake z večletno specializacijo, ker se danes nihče več ne zanese na diplomu. V neki številki časopisa La Stampa je bilo npr. kar 15 strani oglasov, ki so povpraševali po izkušenih strokovnjakih.

Iz tega je razvidno, kako šola ne ustreza več današnjim zahtevam. Krivda za krizo naj bi v 20 odstotkih odpadla na šolo, 50 odstotkov na državno upravo in 30 odstotkov na svetovno krizo.

Po splošnih ugotovitvah je predavatelj orisal razvoj in dozorevanje posameznika. Na ta pro-

(dalje na 61. strani)

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

MILAN LIPOVEC

Tržaški pisatelj Milan Lipovec, ki se je do zdaj uveljavil predvsem z romanom *Ljudje ob cesti* (1961, glej Mladiko 1968, 37-38), je izdal letos pri Založbi Lipa v Kopru svoj drugi roman. Naslov mu je *Leseno jadro* in šteje 464 strani.

Roman se godi na Ljubljanskem barju, in sicer v Bistri, sega pa od Vrhnike do Ljubljane. V Bistri imajo Selarjevi mogočno hišo s trgovino, gostilno in žago. Gospodari postarani Matevž, ki pa med dogajanjem v romanu samo še životari, pije in tiči sam v sobi. Nekoč je iz ljubosumnosti udaril pijanega kmeta, da je padel po stopnicah v klet in se ubil. Čeprav sta z bratom krivdo zabrisala, da ni bil kaznovan, ga je zlomila vest. Ko mu je umrla še žena, se je popolnoma zapustil. Gospodarstvo je prevzel brat Ivan, daleč na okrog znan le kot »stric Ivan« in pomagal nečakinjam Andreji in Evi in Bistri, hčeri pokojne sestre. Komaj se je življenje malo umirilo, je prinesla učiteljica Andreja domov nezakonsko hčerko, ki jo je dobila s poročenim profesorjem. Stric Ivan pa je moral za nekaj dni v zapor, ker je ljubimkal z neko Henrieto, njen mož jo je ustrelil in skušal zvrniti krivdo na Ivana. Stric se vrne iz ječe, Bistra najde fanta, Andreja in Eva se umirita in življenje spet teče kakor Ljubljanka za hišo.

Drugo prizorišče dogajanja je hišica na drugi strani Ljubljane, v kateri živi čolnar Vid, ki prevaža z velikimi čolni iz vrhniških opekarn opeko v Ljubljano in kamen iz podpeškega kamnoloma. Pomaga mu Slovenec Filip, ki je pribežal v Ljubljano iz krajev ob morju, kjer »so se nekoč naselili razbojniki«. Nekaj časa je stradal, potem pa postal Vidov prijatelj in sodelavec. Filip povezuje obe hiši, ker se ljubita s Selarjevo Bistrom, čeprav jima stric Ivan sprva naprotuje. Končno je še tretji svet:

lovska kočja sredi gozda nemškega bogataša Gratzerja in njegove skrivnostne francoske žene Henriete, Ivanove ljubice in po njem spet povezane s Selarjevimi.

Pisatelj je dodal knjigi pripombo, da so dogodki izmišljeni in »da ne dajejo torej nikomur pravice, da bi jih enačil z resničnostjo«. Zavrnil je morebitno misel, da je Filip on sam, ker je bil v tistih medvojnih letih tudi sam begunec v Ljubljani. Tudi pravi, da je zgodba »nekoliko idilično izpeljana«, ker pa je le morala najti primeren čas in prostor, »se je umaknila za nekaj desetletij in se zatekla v romantičen zakotek«. Idilična je v toliko, da se godi sredi Ljubljanskega barja, ki je bilo doslej še malo prisotno v slovenski literaturi, na Ljubljani, po kateri so od nekdaj prevažali s čolni tovore, in sredi stoletnih gozdov, v odmaknjeni naravi, ki živi svoje življenje. In to samostojno življenje Ljubljance in narave je pisatelj še poudaril s tem, da je dal prvemu delu naslov *Reka*, drugemu *Gozd*.

Ljubljanka je za pisatelja nekaj živega, osebnega, zato se pogosto ustavlja ob njej in jo opisuje in kramlja o njej. Na nekem mestu pravi: »Tudi voda je hladna, toda brez vode ni nič. Vse je v njej ali iz nje ali ob njej; vse, kar živi pač in raste. Toda potem ima še druge lastnosti, prav tako kakor dobri in slabi ljudje, če se vzame. Molči, in tedaj se dozdeva, da o nečem razmišlja. Najčeseje molči. Vendar ga ni glasu v zvočni lestvici, ki bi ga ne znala oblikovati, če hoče. In v kašnih čudovitih otenkih! Nihče ne zmore toliko čudovitih glasov kakor voda.« Ko se zaljubljena Bistra koplje v njej, pravi pisatelj, da Ljubljanka prasketa v zvodljivih plamenčkih, ki jih neti in gasi razgreto žensko telo, včasih »plivka zaljubljeno okoli nje, včasih pljuska razigrano in jo prižema nase; prav vso si jo lasti z nežnim vrvanjem o nečem skrivnostnem«. Reka ima lahko vse slabosti in dobre lastnosti v sebi razen čustev: »Morda ima tudi

ŠOLA IN SVET

ces vplivajo genetski faktorji in zunanje okolje. Sem prištevamo družinski ambient, šolo in družbo. Razumljivo je, da mora družba, če se hoče razvijati, skrbeti, da posamezniku omogoči nemoten razvoj in mu nudi vsa sredstva, ki jih pri tem potrebuje. Nadalje je predavatelj predložil perspektive, ki se nudijo mlademu človeku v zvezi z zaposlitvijo. Poudaril je, da se mora mladoletnik sam odločiti, ali bo nadaljeval študij ali se bo zaposlil. Pri izbiri mora upoštevati poleg svojih nagnjenj tudi sposobnost za določen poklic. John Gardner, ugledni ameriški ekonomist, pravi, da gre vse slabo v tisti državi, kjer cenijo bolj nezmožnega filozofa kot pa vestnega

in sposobnega kleparja. To se dejansko dogaja pri nas.

Naslednji dan smo obiskali tovarno Stock, kjer smo lahko neposredno videli smotrno organizacijo moderne tovarne. Popoldne pa je bilo podrobno predavanje o ureditvi podjetij.

Zadnje predavanje se je nanašalo predvsem na univerzo. Kot višja srednja šola tako tudi univerza ne ustreza več potrebam italijanske družbe.

S predavanji sem bil v glavnem zadovoljen, ker so dala popolno in objektivno informacijo o perspektivah, ki se odpirajo dijakom po končani višji srednji šoli. Pogrešal pa sem debato, ki bi nastavljene koncepte še nadalje razvila.

čustva, čisto svojevrstne občutke ima nemara, vendar jih nikdar očitno ne kaže.« Za Vida je Ljubljanka hraniteljica, pozna jo kot sebe, zaupa ji, čeprav se včasih poigra z njegovimi čolni, nikoli pa ni z njim hudobna ali zahrbtna. Ljubljanka in ljudje ob njej so eno.

Z enako toplino opisuje pisatelj gozd, ki prav tako živi svoje življenje, skrivnostno in domače, zdaj je hladen in prijetno zavetje izmučenemu človeku, pa privrši viharji, zamete ga sneg in zakrije njegove skrivnosti, vendar pa jih tudi tedaj odkrije ljudem, ki ga ljubijo. Nemec je skril puško, s katero je ustrelil ženo, v drevo, sneg je zametil sledove, vendar je gozd razkril njegovo skrivnost in pomagal stricu Ivanu iz ječe.

V to naravo je postavil Lipovec svoje ljudi in jih mojstrsko poustvaril, celo vrsto in tako različnih. Največ prostora in skrbi je odmeril stricu Ivanu, ker je mož svojega kova. O njem pravi: »Bila je želja po osebni prostosti, želja po popolni neodvisnosti, ki je strica Ivana obvarovala, da ga ni v svet speljala goljufiva kača'. V tej deželi ni bilo svobodnejšega človeka od kmeta in cigana, in tako je bil srečen, da je pripadal prav enemu izmed teh dveh slojev. Šel je torej in se predal študiju, ki naj bi ga tudi znanstveno približal snovanju narave. Ko pa se je prikopal do globljih spoznanj, je zapadel prekletstvu puščavskega privida.« Bil je inženir agronomije, lahko bi bil dobil lepo službo, vendar je ostal doma in delal in skrbel za Selarjeva dekleta, predajal pa se je tudi čudaštvu. Nепrestano se je zatekal k nekemu izviru sredi gozda, k Viru, se z njim pogovarjal in iskal od njega odgovorov na življenjska vprašanja: »Nekoč si mi pomagal, pravi. Bil si mi v veliko pomoč. Tudi tedaj sem se pogovoril s teboj, pomudil sem se tukaj, tožil sem in se polagoma navzel tvoje spokojnosti. Tedaj si mi vdihnil trezne misli, modre misli — doslej mi še ni bilo žal, da sem se ravnal po njih.« Vir mu je »ljubko preročišče«, kotichek, v katerem najde mir in trezno presojo. Po svetovnem nazoru je »samovšečni eksistencialist«, vernik in nevernik, vendar blizu kmetom, ki sta jim skozi stoletja oblikovali duhovno rast »cerkev in gostilna, edini dve shodnici«. Da se je zapletel s Henrieto, je bila

bolj njena volja kot njegova in malo pred njeno smrtjo jo je hotel pustiti, ker mu varanje moža ni ugajalo. Ko pomaga zakriti bratu zločin, nima nobenih moralnih predsodkov, kot kmetje je nagonsko proti orožniški in sodni oblasti in je uspeh, če jim kaj zakriješ. Sicer pa je srčno dober in očetovsko navezan na domača dekleta. Pisatelj je dobro zadel to zapleteno osebnost in razvil vso lestvico njegovih misli, čustev in dejanj.

Drugi mož, ki ga je Lipovec poustvaril in prenesel v knjigo iz resničnega življenja, je čolnar Vid. Dober človek, podjeten, delaven, v bistvu veseljak, rad pogleda v kozarec, ne misli na jutrišnji dan, vedno pa je pripravljen pomagati prijateljem v potrebi in nesreči. Filipa je vzel kot svojega sina, ker je spoznal, da je fant na mestu in potreben pomoči. Ob njem Filip raste in dozoreva. Pisatelj ni posebej posvetil v njegovo duševnost in v njegove nazore, mlad je še, nima še življenjskih izkušenj, zato ne doživlja posebnih pretresov, ne misli ne na preteklost ne na prihodnost ne na usodo begunca.

Selarjeva dekleta so mlada in živa, rasla in razvijala so se brez materinske ljubezni in tudi oče ni dosti vplival nanje. Stric jim je sicer pomagal pri delu, tudi jim je dal kak nauk, vendar so bile prepuščene same sebi in gostilniškemu okolju, ki pa jih ni posukalo vase. Bile so resne in lahkomišelnne, vse tri je mučila ljubezen. Andreja je dobila nezakonsko hčerko, Bistra je našla Filipa, Eva je poskusila s Filipom, a ni šlo. Pisatelj je vsem globoko pogledal v dušo in jih naslikal realistično nazorno in prepričljivo. O vseh Selarjevih pravi, da so bili svojevrstni ljudje: »Vsak zase je bil osebnost in posebnost.« In tako jih je tudi prikazal.

Poleg njih nastopajo še drugi, izobraženi in preprosti ljudje in vsak odigra svojo vlogo, ki sta mu jo odmerila pisatelj in življenje.

Lipovec pripoveduje realistično nazorno. Skrbno riše položaje in razmere, opisi so polni pesniške lepote, oznake izčrpne in nazorne. Stavki so premišljeni in izklesani, nazorni in pogosto šaljivo priostreni. Oživil je mnogo starih izrazov, da je požlahtnil pripoved in se izognil tujk.

(Dalje)

oceneocene

MARIJINA DRUŽBA «MARIJE MILOSTLJIVE»

Dne 7. decembra lani je bila v Marijinem domu v ul. Risorta v Trstu proslava 75-letnice delovanja Marijine družbe Marije Milostljive. Ob tisti priložnosti je izšla 139 strani dolga knjiga, ki opisuje zgodovino družbe. Knjiga ima veliko dokumentarno vrednost za del tržaške zgodovine in vsebuje tudi vrsto fotografij, ki gotovo še niso bile nikjer objavljene. Gradivo je zbral in oblikoval sedanji voditelj Marijine družbe dr. Jože Prešeren. Platnico

je oskrbel Robert Kozman, tiskala je Graphart.

Knjigo sestavljajo v glavnem trije deli. V prvem so zbrani najvažnejši podatki o zgodovini Trsta in o verskem življenju med Slovenci. Sledi prikaz Marijinih družb na Slovenskem.

Osrednji del prikazuje delovanje družbe v 75 letih obstoja. Ta del je sestavljen na podlagi zapisnikov, ki so ohranjeni za vsa leta in ki so do sedanje objave hranili kopico pozabljenih podatkov o vsestranskem delu članic na verskem, socialnem in narodnem polju. Sledijo si opisi dramskih in pevskih nastopov, skrbi za verski tisk, za zdravo družbo deklet, ki so iz okolice hodile v Trst služiti, za misijone itd. Gre za po-

datke, ki v marsičem osvetljujejo preteklost naših krajev, ki jo včasih preveč idealiziramo, včasih pa nevedno omalovažujemo. O povojnih letih, ki jih avtor pozna po lastni izkušnji, najdemo v knjigi tudi besede o drugih organizacijah in pobudah, za katere je očitno dr. Prešeren želel, da ostanejo neke zapisane.

Zadnji del knjige je usmerjen v bodočnost. Avtor predstavlja nova mednarodna pravila in smernice za Marijine družbe. Ta pravila lahko veljajo tudi za druge cerkvene organizacije in so tu prvič objavljena v slovenščini. Pri njih se močno čuti vpliv sodobnega krščanskega življenja v malih občestvih.

ij



Župnik Mario Garjup

UKVE

Tečaj slovenščine, ki ga vodita prof. Salvatore Venosi in župnik Mario Garjup, se je 5. aprila dokončno začel redno odvijati v ukovski osnovni šoli. Tako je po dolgih peripetijah končno prevladala zdrava pamet in je videmski proveditor dal dovoljenje za pouk slovenščine v šolskih prostorih.

V začetku aprila smo v Ukvah zabeležili še en razveseljav dogodek. Domače prosvetno društvo *Planinka* je namreč imelo v soboto, 3. aprila, svoj redni občni zbor, o katerem sta obširno poročala radio in tisk.

+ SILVESTER GODINA

6. aprila je umrl starosta tržaških slikarjev Silvester Godina. Januarja je praznoval 92-letnico rojstva in spadal med najstarejše škedenjce. Bil je vedno zvest svojemu radnemu kraju, slovenski besedi in zemlji, ki jo je z veliko ljubeznijo upodabljal v svojih slikah in jo tudi skrbno obdeloval v svojih vinogradih, na katere je bil navezan, kot na svoje slikarstvo. Življenjske razmere mu niso dale, da bi se še mlad posvetil slikarstvu, čeprav se je za umetnost začel že zgodaj zanimati, takoj po dokončani obrtni šoli za plesanje. Prvič je svoja olja — vedno je slikal samo v olju — razstavil šele leta 1950. Slikal je predvsem naravo, ki mu je bila, kot je sam dejal, najboljša učiteljica. Doživel je visoko starost vedno preprost in vedno pripravljen razdajati lepoto.



Prof. Salvatore Venosi

Tudi ta občni zbor je dokazal, kako živo se prebivalci te gorske vasice pod Višarjami zanimajo za kulturno rast svojih otrok, kako so navezani na svoje domače običaje in narečje in kako živo sledijo vsemu, kar zadeva njihov rodni kraj. Na občnem zboru so med drugim izrazili hvaležnost župniku Garjupu za potrpljenje, ki ga ima z njihovimi otroki, in pevovodji Francu Sivcu za njegovo že četrstoletja dolgo hvalevredno delo pri pevskega zboru. Spomnili so se tudi pokojnega prof. Jožeta Peterlina, ki je sem zelo rad zahajal in se zanimal za življenje v vasi.

TRIDESETLETNICA SLOVENSKEGA GLEDALIŠČA

V soboto, 27. marca, je bila v Kulturnem domu v Trstu svečanost ob 30-letnici neprekinjenega delovanja Stalnega slovenskega gledališča v Trstu. Svečanosti so se udeležili nekateri predstavniki javnega kulturnega in političnega življenja v naši deželi ter številna delegacija iz Slovenije z Josipom Vidmarjem ter Mitjem Ribičičem na čelu. Žal je bila vsa slovesnost ob tej priložnosti zasnovana strogo politično in enobavno, kar pa seveda ne vzbuja nobenega presenečenja med tistimi, katerim so znane težnje nekaterih predstavnikov slovenske kulture, ki bi radi imeli monopol nad vsem, kar se v zamejstvu piše, govori in misli. Vprašanje je le, kako misli vodstvo gledališča po tej poti ustvariti gledališče vseh Slovencev.

»GLAS AMERIKE«

Po skoraj točno enem letu molka se je sredi marca spet obnovila slovenska oddaja Glasu Amerike iz Washingtona. Ne glede na politična ozadja ustanovitve, ukinitve in obnovitve te oddaje ugotavljamo dejstvo, da smo Slovenci na seznamu narodov, ki jih glavna sila zahoda pozna in priznava. V času hladne vojne je bil ta občutek za veliko ljudi dragocen. Danes, v spremenjenem ozračju, nam je pa ljubo predvsem to, da smo spet enakopravni v mednarodnem prometu besed in idej po etru.

NOVI »ZALIV«

»Vsak razsoden in odgovoren človek bi moral pisati kroniko o svojem času. V vsaki družini bi jo morali imeti, kakor sv. pismo in Prešerna, iz roda v rod, da bi vsako pokolenje imelo avtentičen in brez strahu napisan vir informacij in podob o preteklem in polpreteklem času. Mislim celo, da bi se prava demokracija utegnila začeti šele takrat, ko bi vsak človek poleg uradnega pisanja imel kot duhovniško doto še pisanje svojega očeta ali matere. Domet manipulacije bi bil občutno zmanjšan; ves narod bi se strnil: ne samo prostorsko in hierarhično, ampak tudi časovno in v duhu, v volji, da si piše sodbo in resnico sam!« Te genialne besede izpod peresa Vinka Ošlaka lahko beremo v zadnjem tržaškem »Zalivu« (št. 52-53). Že samo zaradi njih bi bila številka vredna izida. A je še toliko drugega vrednega in tehtnega v njej, da bi samo naštevane preseglo okvir našega bežnega zapisa.

RAZSTAVA MAKSIMA GASPARIJA

Kulturni center v Velenju je pripravil v Galeriji tamkajšnje knjižnice retrospektivno razstavo slikarskih in risarskih del nestorja slovenskih slikarjev, 83-letnega Maksima Gasparija. Za to razstavo so zbrali sedemdeset del iz raznih krajev Slovenije.

»BENEŠKA OJCET«

Na praznik sv. Treh kraljev so ob dnevu emigranta v Čedadu prvič nastopili na odru s svojo igro igralci iz Beneške Slovenije. Njihova predstava je bila tako doživeta in tako živo podana, da je že ob prvi uprizoritvi doživela nepričakovan uspeh. Zato so igralce povabili tudi na Goriško: najprej v Katoliški dom, nato pa še v Doberdob. Upajmo, da bomo še v tej sezoni videli »Beneško ojcet« tudi na Tržaškem!

DRUŠTVO SLOVENSКИH IZOBRAŽENCEV

DSI je imelo svoj redni občni zbor v ponedeljek, 15. marca. Izvolili so nov odbor: za predsednika so izbrali časnikarja Sergija Pahorja, podpredsednika pa sta profesorja Martin Jevnikar in Alojz Rebula. Iz kronike DSI lahko zabeležimo sledeče sestanke: prvi ponedeljek v marcu je predaval o olimpiadi v Innsbrucku, predvsem pa o zakulisju te mednarodne prireditve, radijski časnikar Saša Rudolf; 21. marca smo se v društvu srečali z organizatorji slovenskega tečaja v Ukvah, župnikom Marijem Garjupom in prof. S. Venosijem; 29. marca je bila na vrsti podelitev nagrade iz Sklada Dušana Černeta, o čemer poročamo obširneje na drugem mestu; 5. aprila nas je obiskala gospa Ljubka Šorli-Bratuževa, goriška pesnica, ki je obširno pripovedovala iz svojih trpkih doživetij med vojno. Društvo slovenskih izobražencev ima redne sestanke ob ponedeljkih zvečer. Na večere so vabljeni vsi, ki jih zanima jo najrazličnejši problemi in ki pogrešajo prijetno slovensko družbo v središču mesta.

PETER ŠORLI — ZLATO-MAŠNIK

25. marca je slavil petdesetletnico mašništva Peter Šorli, kaplan pri Sv. Ivanu, doma s Tolminskega. Rodil se je 18. januarja 1902 na Grahovem v Baški dolini, bogoslovje pa je študiral v Gorici. Kaplan Šorli je znan tudi kot neumoren javni delavec. Med vojno je bil interniran v Nemčiji, po vojni pa je vse svoje znanje in sposobnosti posvetil Slovencem na Tržaškem. Zadnje njegovo trajno delo je Marijin dom pri Sv. Ivanu, eden največjih na Tržaškem.

SLOVENSKI SENATOR V AVSTRALIJI

Imenuje se Milivoj Lajovic in je nečak znanega slovenskega sodnika in skladatelja Antona Lajovica. Izvoljen je bil za senatorja zvezne države Novi Južni Wales, in to na volitvah decembra lani, ki so dovele do nepričakovane zmage liberalno-kmečke koalicije, ki jo vodi Malcolm Frazer in ki ima v poslanski zbornici dvotretjinsko, v senatu pa absolutno večino. Milivoj Lajovic se je naselil v Avstraliji leta 1951. Začel je kljub akademski izobrazbi kot preprost delavec, z vztrajnostjo pa se je prikopal do enega vodilnih strokovnjakov za preučevanje tržišča in usmerjanja prodaje. Vzporedno s tem se je aktivno zanimal za politično življenje, ki ga je pripeljalo do senatorske časti in s tem do besede v zboru usmerjevalcev avstralske politike.

MATERINSKI DAN V FINŽGARJEVEM DOMU

V Finžgarjevem domu na Opčinah je bila v nedeljo, 4. aprila, prireditev za materinski dan. V prvem delu so se najprej spomnili pokojnega prof. Peterlina, soustanovitelja Finžgarjevega doma. Priložnostni govor je imel Saša Martelanc, pesem Zore Tavčar v spomin pokojne-

SLOVENEK ŠKOF V TORONTU

Konec marca je bil imenovan za pomožnega škofa v Torontu v Kanadi dr. Lojze Ambrožič, Slovenec po rodu iz Dobrove pri Ljubljani. Novi škof, ki je strokovnjak v biblični teologiji, je dobro znan v Trstu in Gorici, kjer ima prijatelje in je večkrat tudi predaval.

GOSPODARSTVO V SLOVENIJI

Kot poroča ljubljansko Delo je splošna gospodarska kriza prizadela tudi Slovenijo. Iz podatkov, ki jih je zbral republiški zavod za planiranje, izhaja, da se proizvodnja manjša in da peša izvoz. Tudi kupna moč prebivalstva se realno manjša. »Gibanja slovenskega gospodarstva pa tudi dokaj zaostajajo za dogajanjem v jugoslovanskem poprečju,« poroča Delo z dne 8. aprila letos.

ga profesorja pa je prebral igralec Aleksij Pregarc. Videli smo tudi nekaj zelo lepih diapozitivov z Vinjega vrha in Bele cerkve, odkoder je bil pokojnik doma.

V drugem delu, ki je bil posvečen materam, pa so nastopili otroci iz otroškega vrtca in osnovne šole na Opčinah z recitacijami in petjem.



Otroci openskega otroškega vrtca na materinski proslavi

pisma pisma pisma pisma pi

V Ukvah so torej zmagali. Tečaj slovenščine, ki se je moral v »katoliški« Italiji 20. stoletja zateči pod božje zidove, si je izsilil pravico bivanja pod streho »učilne zidane«. Važna je zasluga vseh, ki so znali dvigniti solidarnostni hrup, čeprav tudi pri tem tako resnobnem problemu ni šlo brez običajnih političnih interesov. A naj bo, da je le konec dober. Ko se veselimo nad tem pravičnim uspehom, izrekamo predvsem spoštovanje župniku Garjupu in profesorju Venosiju, da sta šla tako neustrašno do konca svoje pravde. Mislim pa, da je treba čestitati tudi Ukovčanom: ne samo zato, ker se niso dali zastrašiti in zbegati, marveč predvsem zato, ker so mimo vseh skušnjav in pritiskov v preteklih dobah ohranili pri življenju plamen domače besede. Če bi ne bilo te bistvene osnove, bi tečaj slovenščine nikoli ne mogel pognati korenin, pa če bi mu tudi dali na razpolago marmornato palačo z bogatijo učnih pripomočkov in izbrano ekipo slovitih učiteljev. Ukve imajo zdaj slovenski tečaj za svoje otroke, hkrati pa so lekcija za nas ve. Ta lekcija se glasi: ne zapravljaj materinsčine, ki jo imaš od svojih prednikov in od Stvarnika samega!

T.S.

★

Ne vem, če spada politika med pisma uredništvu. Mislim pa, da to, kar bom povedala, ni politika. V Španijo se je po 40 letih prostovoljnega izgnanstva vrnil profesor svetovnega slovesa, esejist, pisatelj in nekdanji veleposlanik Salvador De Madariaga. Dolgo je bil zdoma, ker ni prenesel diktature.

In kaj je očital režimu pokojnega Franca? Eno samo obtožbo je izrekel, prav nič usmerjeno v maščevalnost: da je njegov režim privadil ljudi živeti v nesvobodi. To je poseb-

ne vrste zločin, ki ga niti v Nürnbergu niso upoštevali. Ob tej pretresljivi obtožbi starega svobodoljubnega gospoda bi se lahko zamislili vsi diktatorji, ki podobno kot pokojni Franco mislijo, da sta mir in blagostanje brez svobode kaj več kot dobro vpeljana živinorejska druga.

M. R.

★

Zdi se mi, da je nekdo pred leti v tisku že pohvalil poštni urad na Opčinah. Jaz moram to ponoviti. Predvsem je tako slovensko kot italijansko osebe prijazno kot le malokje. Včasih imaš občutek, da komaj ča-

kajo, da ti lahko naredijo uslugo. Pred kratkim sem moral odposlati večje število pisem v razne kraje na Tržaškem. Ljubezniva uradnica je prevzela celoten šop in po bliskoviti kontroli rekla: »Zložite posebej vsa pisma za openske naslovnike. Naši pismonoše se pravkar odpravljajo na pot«. Bilo je ob devetih zjutraj in čez eno uro je večina že imela pisma na domu. Ko se javno zahvaljujem za take in še številne druge pozornosti, se mi poraja misel, da bi občina, pokrajina, dežela in nemara celò država vse drugače funkcionirale, če bi se vsaj malo zgledovale po vestnosti in prizadevnosti malega poštnega urada na tržaškem podeželju!

S.M.

Literarni pogovori

Tokrat se literarni urednik res ne more pritožiti čez premajhno bero literarnih prispevkov. Pri takšnem obilju bi bilo seveda čudovito, ko bi bila Muza vsem dovolj naklonjena, vendar temu žal ni tako, čeprav so skoraj vsi poslani prispevki — če že ne umetnine — vsaj dostojni obrtniški izdelki, kakšen med njimi pa že kaže rutinirano pero. Med njimi sta dva pisca, ki obetata kaj več, in to sta zlasti Abel in Ina Jus, prvi s pesmimi, druga s črticami.

Naj tokrat omenimo posebej Abela, ki poleg jezika dokaj dobro obvlada že tudi ostalo, kar je potrebno za to, da svoje doživetje oblikuješ v nekaj, kar bo vredno besede POEZIJA. Če si odmislimo nekaj nerodnosti v sami obliki, lahko posebno za eno od pesmi rečemo, da ji ne manjka svežega in zelo osebnega religioznega doživetja, druga pesem, posvečena Opčinam, je sicer priižnostna, a ji ne manjka nekaterih lepo izpovedanih misli, čeprav niso kdove kako originalne. Obe pesmi sta vredni natisa, čeprav naj bi avtor le skušal ostajati na višini prve pesmi. Z njim bi utegnili morda dobiti s časom dobrega religioznega pesnika.

Ina Jus je poslala vrsto črtic, od katerih so skoraj vse prikupne,

pisane z že veččo roko, vendarle ne vse enako dobre. Svežina nekaterih, prijeten, hkrati liričen in hkrati stvaren ton drugih obetata — ob večji zgoščenosti in ob izogibanju izrabljenih podob ali sladkobnosti, da bi Ina Jus mogla pisati dobre črtice. Štiri izmed poslanih je literarni urednik tu in tam očistil nabreklosti. Objavili bomo dve in pozneje morda ostali dve, če avtorica medtem ne pošlje boljših.

NAGRADA VSTAJENJE 1976

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, ravnatelj dr. Anton Kacin, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 9. aprila 1976 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1975 pisatelju Andreju Kobalu za obe knjigi spominov SVETOVNI POPOTNIK PRIPOVEDUJE, ki sta izšli pri Goriški Mohorjevi družbi leta 1975 in 1976.

Denar za nagrado je poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Svečana podelitev nagrade bo 26. aprila ob 20.15 na sedežu Društva slovenskih izobražencev v ulici Donizetti 3.

čuk na obelisku

Natečaj

ČUK razpisuje natečaj za najlepšo BLEDIČNOST med slovenskimi zamejskimi listi.

Navodila, ki naj omogočijo pristop: čutiti strogo zamejsko, v matičnih zadevah ne iti preko supermarketov od Nove Gorice do Kopra, v nobenem primeru ne omenjati Kocbeka; naklonjeno najjavljati kakšne cerkvene pobožnosti, posebno za ljudi preko sedemdesetih, navajati k zamejskosti, pridnosti in dobrohotnosti, k pitju alpskega čaja in zajčjega mesa.

Predsednik žirije: primarij dr. Jurij Zalokar.

Prva nagrada: 50 kg limonade v prahu

Druga nagrada: 20 vstopnic za igro Josipa Tavčarja A IGOR GHE PIASI BACH

Tridesetletnica

Kako se ČUK ne bi veselil tridesetletnice Slovenskega gledališča, primojdunaj. Lahko si predstavljate,

da je bil na proslavi in ploskal na mrtvo. Kaj ne bi! Delegacija iz Ljubljane kot za kakšen nov memorandum, delegacija z italijanske strani kot za kakšen pogreb Slovenske skupnosti! Silvij Kobal sredi telegramov, da ni vedel, kateri so za Slovensko gledališče in kateri za cerkvene pevske zborčke. Josip Tavčar, ki ni vedel, ali naj pozdravlja komunistične župane ali samo njihove duhove! Pa Josip Vidmar, ki ti poln koncilskega duha odvezuje Italijo od fašizma in genocida, vse skupaj eno samo veselje na vse strani! Ampak za ČUKA je bilo glavno to, da je bilo vse tako rekoč NA JURIS. Ne v kakšni brezbarvnosti à la Novi list, ne lagodno na sredi med frontama reakcije in napredka, ampak odločno na strani svetovnega proletariata in tistega tržaškega v premierskih krznih, pa še posebej. In tako ČUK predlaga, da še preden pridejo naši navrh, še preden bo visel po naših šolah Berlinguer, Slovensko gledališče potrdi celotno vzdušje 30-letnice z novim nazivom: SLOVENSKO PARTIJSKO GLEDALIŠČE. Da ne bo več nobenih fint na njegovi in dvomov na drugi strani!

Sadovi Osima

Oče Furlan je trgovec z lesom, ne? In mati Furlanka ima ljubimca

in hoče na južna morja. In hči, kako ji je že ime, Furlankici, gre v poslovno zvezo z nekim pornofotografom. Toda tukaj je potrošniškega svinjarjenja konec. Tu reče Josip Tavčar: Jaz se uprem. Vsa moja sla po čistosti in ves moj odpor do denarja se upre v liku Furlana — sina! Jaz vam bom pokazal, kako bo miniral vse to ogabno potrošništvo pri Furlanovih! Za človeške ideale bo ugrabljaj žive Furlane! Zakaj kaj potrebuje danes človeštvo in tržaški Slovenci še posebej? NAIVNOST, PREPROŠČINO, z eno besedo QTROŠKO ČISTOST!

In kaj se zgodi? Da po Osimu Ljubljana ostane ob takšni poslancu gluha! Ne samo! Da v svojem glasilu DELU zviška opravi z NAŠO dramatikom, z NAŠIMI lesnimi trgovci, z NAŠIMI pornofotografi! V člančiču za en naprstnik govori v tonu: naj zahvali Boga Tavčar, da ni kakšen Pahor, da je SKGZ, sicer bi kritika pobrskala še globlje! SKROMEN OBRAČUN, to je naslov, s katerim DELO opravi z NAŠO dramatikom! Čuk reče samo: OSIMO! To so sadovi OSIMA!

★

PODPORNIKI MLADIKE

Tokrat so nakazali podporno naročnino 10.000 lir:

Marija LUPINC, N. N., Opčine, Laura ABRAM.

DAROVI

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali:

A.T. iz Trsta 10.000 lir - Metoda ŽVANUT iz Gorice 6.000 lir - Ela SCHART, M. Č., Viljem ČERNO vsak po 1.000 lir.

V spomin na prof. Jožeta Peterlina so darovali za Mladiko:

Mladinski krožek iz Zgonika, Darko in Zinka CERKVENIK, po 20.000 lir - družina Glavka PETAROSA, Marta POŽAR, po 15.000 lir - J.Š., Nadja VERRI, Marilka in Danilo ČOTAR, LEVSTIK, Hotel BLEJ v Rimu, Marija BRATINA iz Gorice, Diomira FA-BJAN, vsak po 10.000 lir. - Kristina LAVRENČIČ, Albert ŠTRAJN, N.N., Gracija GERDOL, N. N. iz Devina, Ema KRIŽMANČIČ, Marija MARC, družina ŠPACAPAN, Francka HORVAT iz Buenos Airesa, vsak po 5.000 lir - Angela HROVATIN, N.N. iz Gorice, družina SAKSIDA, vsak po 3.000 lir - Ema ŠTREKELJ, 2.000 lir.

SLOVENSKA PROSVETA IN ŽUPNIJSKI DOMOVI
NA TRŽAŠKEM PRIREJAJO

TABOR OB STOLETNICI ČANKARJEVEGA ROJSTVA

NA VRTU FINŽGARJEVEGA DOMA NA OPČINAH
V NEDELJO, 9. MAJA, OB 16. URI

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

CENA 400.- LIR